

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedra**

Ilonos Marmukonytės
Baudžiamosios teisės: baudžiamosios
justicijos studijų šakos
V kurso studento

MAGISTRO DARBAS
Apskundimo ir bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka pagrindai
Grounds for Complaint and Appeal

Darbo vadovė: prof. dr. Gabrielė Juodkaitė-Granskienė
Recenzentas: Audrius Juozapavičius

Vilnius
2025

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Magistro darbe analizuojami baudžiamojo proceso kodekso teisės klausimai, susiję su baudžiamųjų bylų nagrinėjimu apeliacine tvarka. Pagrindinis dėmesys tyrime skiriamas apeliacinio skundo, bylų nagrinėjimo apeliacinės instancijos teismo riboms, veiksniams, kurie lemia šių ribų nustatymą, bei jų viršijimo atvejus. Taip pat analizuojama apeliacijos samprata, raida ir reikšmė. Darbe aptariami neįsiteisėjusių teismo procesinių sprendimų apskundimo pagrindai bei apeliacinės instancijos procesinių sprendimų rūšys, kuriais vadovaujantis teismas sprendžia ar pirmosios instancijos teisme priimtas teismo procesinis sprendimas (nuosprendis, nutartis) yra teisėtas ir pagrįstas.

Pagrindiniai žodžiai: apeliacija, baudžiamojo proceso kodeksas, apeliacinio nagrinėjimo ribos, neįsiteisėjęs nuosprendis.

The Master's thesis analyzes the legal issues of the Code of Criminal Procedure, related to the examination of criminal cases in the appellate procedure. The main focus is on the limits of the appeal, the appellate court, the factors that determine the determination of these limits, and cases of exceeding them. The concept, development and significance of the appeal are also analyzed. The work discusses the grounds of appeal of unenforced court procedural decisions and the types of procedural decisions of the appellate instance, the ruling court of which decides whether the trial decision (sentence, ruling) made by the court of first instance is legal and reasonable.

Keywords: appeal, criminal procedure code, appellate review limits, default judgment.

TURINYS

IŽANGA.....	4
1. APELIACIJOS ESMĖ IR RAIDA.....	6
2. NEIŠSITEISĖJUSIO NUOSPRENDŽIO APSKUNDIMAS.....	11
3. BYLŲ NAGRINĖJIMAS RIBOS.....	16
3.1. Apeliacinio skundo reikšmė ir nagrinėjimo ribos	16
3.2. Apeliacinio skundo ribų viršijimas.....	27
4. APELIACIJOS INSTANCIJOS TEISMO SPRENDIMŲ RŪŠYS.....	40
4.1. Apeliacinės instancijos nutarčių priėmimo pagrindai.....	40
4.2. Nuosprendžių panaikinimo pagrindai.....	47
IŠVADOS.....	54
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	55
SANTRAUKA.....	60
SUMMARY.....	61

IŽANGA

Nagrinėjamos temos aktualumas. Apeliacinės instancijos reikšmė teisinėje sistemoje ypatingai svarbi, nes ji užtikrina vieną svarbiausių žmogaus teisių principą – teisę į teisingą teismą, teisę į teisingą gynybą, užtikrinant galimybę ir teisę apskūsti priimtus pirmos instancijos teismo procesinius sprendimus (nuosprendžius, nutartis). Apeliacijos institutas turi galias istorines šaknis, kuris evoliucionavo nuo privilegijos turėti šią teisę iki būtinos procesinės garantijos ir paprastiems asmenims. Baudžiamojo proceso metu išsprendžiami klausimai turi ne tik didelės įtakos žmogaus reputacijai, bet ir jo laisvei. Dažnai apeliacinė instancija prilyginama pirmajai instancijai, nes abejose instancijose yra tikrinami tiek fakto, tiek teisės klausimai. Proceso metu egzistuoja galimybė peržiūrėti, panaikinti pirmosios instancijos teismų procesinius sprendimus (nuosprendžius, galutines nutartis) bei grąžinti bylą nagrinėti iš naujo esant nustatytiems pagrindams. Pažymėtina, kad galimybė panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui, apeliacinėje instancijoje atsidaro tik nuo 2017 m. papildant Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau - BPK) 326 straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostatas. Apeliacinės instancijos paskirtis užtikrinti, kad pirmosios instancijos priimti procesiniai sprendimai būtų teisingai priimti, užtikrinant teisingumo įgyvendinimą.

Nagrinėjant baudžiamąją bylą apeliacinės instancijos teisme pirmiausia reikia žinoti, kad apskundžiant pirmosios instancijos teismo nuosprendį atliekami procesiniai veiksmai, kurie reglamentuoti įstatymuose. Apeliacinio skundo padavimas yra vienas iš svarbiausių teisinės gynybos būdų, kuris užtikrina, kad priimtas teismo procesinis sprendimas (nuosprendis, nutartis) būtų patikrintas tiek kiek to prašoma skunde. Neteisingai, neaiškiai suformuluotos apeliacinio skundo ribos, apibrėžiančios procesinių sprendimų (nuosprendžių, nutarčių) apskundimo pagrindus ir motyvus, ar neatitinkantis įstatymo reikalavimų, gali turėti atitinkamų pasekmių – apeliacinis skundas gali būti grąžintas trūkumams pašalinti arba apskritai atsisakoma jį priimti. Tinkama apeliacinio skundo formuluotė turi didelę reikšmę nagrinėjant baudžiamąsias bylas apeliacine tvarka, nes teismas nagrinėdamas bylas apeliacine tvarka, patikrina bylą tik tiek, kiek to yra prašoma apeliaciniuose skunduose, todėl yra svarbūs apelianto prašymai – jų apimtis, pobūdis, konkretumas, tikslumas ir tik dėl tų asmenų, kurie padavė apeliacinius skundus ar dėl kurių tokie skundai buvo paduoti, taip užtikrinant, kad pirmosios instancijos teismo nuosprendis būtų atitinkamai patikrintas, ir neteisėtai priimtas teismo nuosprendis panaikintas.

Darbo tikslas - remiantis teisės aktais, teisine literatūra bei teismų praktika išanalizuoti teisės normas, reglamentuojančias bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribas, veiksnius, lemiančius

šių ribų nustatymą, bei jų viršijimo atvejus bei apskundimo pagrindus. Paanalizuoti apeliacinės instancijos sprendimų rūšis

Pagrindiniai šio **darbo uždaviniai**:

- Aptarti apeliacijos sampratą bei raidą;
- Išanalizuoti apeliacinio skundo apskundimo pagrindus;
- Nustatyti veiksnius, lemiančius konkrečias bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribas;
- Paanalizuoti apeliacinės instancijos sprendimų rūšis.

Darbo objektas - teisės normos, reglamentuojančios bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribas, jų nustatymas ir viršijimas, Lietuvos teismų praktika šioje srityje.

Tyrimo metodika. Siekiant šio darbo tikslo bei įgyvendinant šiam darbui keliamus uždavinius, darbe bus naudojami lyginamasis, istorinis ir analizės metodai. Istorinis metodu bandysime išanalizuoti kaip istorijos bėgyje keitėsi apeliacijos bei bylos nagrinėjimo teisme ribų samprata. Lyginamuoju metodu analizuojamas apeliacijos procesas ir jo taikymo ribos kiekvienu atveju remiantis teismų praktika.

1. APELIACIJOS ESMĖ IR RAIDA

„*Errare humanum est* – klysti yra žmogiška“

Seneka

Apeliacija - žodis, kuris turi begalę reikšmių žmonių sąmonėje, vienam žmogui tai procesinė teisė apskusti pirmos instancijos teismo sprendimą aukštesniajam teismui ir teisių užtikrinimas pagal Konstituciją, kitam tiesos įrodymas, jos siekiamybė, įstatymo problemų taikymo bei ikiteisminių tyrimo institucijų padarytų klaidų įrodinėjimo metodas, kitam siekis patikrinti pirmos instancijos sprendimo teisingumą, teisėtumą, pagrįstumą ir proceso teisėtumą.

Apeliacijos institutas egzistavo jau senovės civilizacijose, kaip Romos imperijoje, Mesopotamijos laikais.

Senovės Romai tapus imperija, magistratų sprendimus baudžiamosiose bylose buvo galima apskusti imperatoriui, kurio veiksmus nagrinėjant šiuos skundus jau galime laikyti apeliacijos instituto, tokio, kaip mes jį suprantame dabar, užuomazgomis¹.

Senovės Mesopotamijos teisėje didžiulę reikšmę turėjo Hamurapio įstatymų rinkinys (apie 1750 m pr. Kr.). Tai seniausių ir išsamiausių rašytinių teisės kodeksų rinkinys pasaulyje. Jį sudarė 282 straipsniai, įstatymo tekstą sudarė pavieniai tipiški teismų sprendimai, užrašyti visuomenei².

Hamurapio įstatymų tekstas iškaltas dantiraščiu akmeniniame stulpe, leido žmonėms skusti neteisingus teismo sprendimus. Hamurapio įstatymai tiesiogiai nevartojo žodžio „apeliacija“, jie numatė, kad teisėjo sprendimas gali būti ginčijamas aukštesnėje valdžioje, o pats teisėjas priėmęs atitinkamą sprendimą, galėjo būti pats nubaustas, jeigu jo sprendimas buvo pakeistas, kaip neteisingas³.

Tiek Romos ar Mesopotamijos laikais ši apeliacinė teisė buvo prieinama daugiausiai turtingiesiems. Romos socialinė sistema, buvo paremta patronato principu, reiškė, kad teisės į gynybą priklauso nuo turtingo globėjo paramos⁴.

Mesopotamijos teisiniai procesai buvo brangūs, kainavo advokato pasisamdymas, skundo, dokumentų paruošimas. Apeliacinė teisė buvo adresuojama aukštesniems pareigūnams, kadangi turėjo daugiau socialinių ryšių ir aukštesnį statusą⁵.

¹ Foinyckij I. J. Kurs ugolovnovo sudoproizvodstva. Tom II. Cankt Peterburg, 1898. C. 122-125

² Hamurapio įstatymas reguliavo socialinę ir ekonominę gyvenimo sritį, įtvirtino visuomeninę santvarką (LNB Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras (2025). Hamurapio įstatymas [interaktyvus]. <https://www.vle.lt/straipsnis/hamurapio-istatymas/>).

³ Westbrook, Raymond. *Law in the Ancient Near East*. Leiden: Brill, 2003, p 47-48

⁴ Garney, Peter. *Social status and legal privilege in the Roman Empire*. Oxford Clarendon Press, 1970

⁵ (Westbrook, Raymond. *Law in the Ancient Near East*. Leiden: Brill, 2003

Viduramžiais apeliacija tapo plačiau prieinama, o būtent bažnytinės teisės (kanonų) sistemoje. Būtent, Romos katalikų bažnyčios kanonų teisės kodeksas užtikrina vienodą Bažnyčios veikimą visame pasaulyje, apsaugo tikinčiųjų teises, padeda išspręsti ginčus ir išlaikyti Bažnyčios mokymo nuoseklumą bei prisitaikymą prie visuomenės pokyčių⁶.

Modernėjant pasauliui modernėja ir teisė į apeliaciją, dažniau leidžianti proceso dalyviams ginčyti pirmosios instancijos teismo sprendimą aukštesniajam teismui. Tai tampa ne tik turtingųjų privilegija, bet paprastam piliečiui, kuriam ši teisė buvo užkertama.

Kalbant apie Lietuvoje apeliacinės instancijos teismų sistemos formavimąsi jis vyko daugiau kaip keturis šimtmečius. Lietuvoje apeliacijos instituto pradžia siejama su Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teismų sistema, ji funkcionavo iki pat Trečiojo Lenkijos ir Lietuvos valstybės žemių padalijimo 1795 m., po kurio didžioji Lietuvos teritorijos dalis pateko į Rusijos imperijos sudėtį. Daugiau nei du šimtus metų veikęs Vyriausiasis Lietuvos Tribunolas sudarė tuometinėje valstybėje viešpatavusio bajorų luomo teismų sistemos viršūnę⁷.

Tribunolas buvo sudaromas rinkėjų valia ir nepriklausė nuo kitų valstybės valdžių, nes teisėjus rinko piliečiai ir karalius neturėjo tiesioginės įtakos. Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo steigimas simbolizavo teismų instancinės kontrolės sistemos, kuria suteikiama galimybė apskųsti pirmosios instancijos teismo sprendimą aukštesnės instancijos teismui, kūrimą⁸.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę ir Tautai referendumu 1992 m. spalio 25 d. priėmus Lietuvos Respublikos Konstituciją, šalyje buvo įtvirtintas Vakarų demokratijai būdingas valstybės valdžios padalijimo modelis⁹. Konstitucijoje įtvirtinami su teismine valdžia susiję ir Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje, Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijose pripažinti principai, tarp kurių didžiausia reikšmė tenka teisėjų, teismų, o kartu ir visos teismų sistemos nepriklausomumui¹⁰.

Autorės nuomone, apeliacijos reikšmė viena svarbiausių bei seniausių teisinės apsaugos formų, apeliacijos institutas, istoriškai vystėsi nuo seniausių civilizacijos laikų, vystėsi procesinės teisės garantijos, šios teisės kontrolės mechanizmai. Plėtojosi teisė užtikrinti asmenų teises ir pareigas,

⁶ Romos katalikų bažnyčios kanonų teisės kodeksas (2025) [interaktyvus]. <https://www.maldos.lt/romos-kataliku-baznycios-kanonu-teises-kodeksas/>.

⁷ Lietuvos Aukščiausiojo teismo ištakos (2025) [interaktyvus]. <https://www.lat.lt/veikla/apie-teisma/istorija/26>

⁸ Bendro visai šaliai apeliacinės instancijos teismo – Apeliacinių Rūmų – įkūrimas (2025) [interaktyvus]. <https://www.apeliacinis.lt/veikla/istorija/bendro-visai-saliai-apeliacines-instancijos-teismo-apeliaciniu-rumu-ikurimas/926>

⁹ Pikelis, Alvydas. Baudžiamosios teisėkūros labirintai, Vilnius. 2011, p 21.

¹⁰ Teismų sistemos raida po Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo (2025) [interaktyvus]. <https://www.apeliacinis.lt/veikla/istorija/teismu-sistemos-raida-po-lietuvos-respublikos-nepriklausomybes-atkurimo/88>

neatsižvelgiant į jų užimamas pareigas, statusą. Siekis, kad kiekvienas pilietis turėtų teisę į teisingą teismą, teisingą teismo sprendimo priėmimą, kuris būtų tiek teisėtas, tiek pagrįstas.

Apeliacija baudžiamajame procese ne tik užtikrina žmogaus teisių apsaugą, tačiau atlieka ir kitas tarpusavyje susijusias funkcijas, tokias kaip teisingumo bei teisėtumo principų užtikrinimą, formuoja vienodą teismų sprendimų taikymo praktiką.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – Konstitucinis Teismas) yra konstatavęs, kad teismų instancinės sistemos paskirtis yra šalinti galimas žemesnių instancijų teismų klaidas, neleisti, kad būtų įvykdytas neteisingumas, ir šitaip apsaugoti asmens, visuomenės teises ir teisėtus interesus (Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d., 2012 m. gruodžio 6 d. nutarimai). Tad bendrosios kompetencijos teismų instancinės sistemos paskirtis – sudaryti prielaidas aukštesnės instancijos teismuose ištaisyti bet kurias fakto (t. y. teisiškai reikšmingų faktų nustatymo ir vertinimo) ar bet kurias teisės (t. y. teisės taikymo) klaidas, kurias dėl kokių nors priežasčių gali padaryti žemesnės instancijos teismas, ir neleisti, kad kokioje nors bendrosios kompetencijos teismų nagrinėtoje civilinėje, baudžiamojoje ar kitos kategorijos byloje būtų įvykdytas neteisingumas (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas); priešingu atveju būtų nukrypta nuo konstitucinio teisinės valstybės principo, pažeista asmens konstitucinė teisė į tinkamą teismo procesą (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d., 2007 m. spalio 24 d., 2008 m. sausio 24 d. nutarimai). Šiame kontekste pažymėtina, kad pirmosios instancijos teismo baigiamojo akto apskundimo instituto paskirtis yra ne tik teisminės atsakomybės patraukto asmens (nuteistojo) teisių, bet ir kitų asmenų, *inter alia* nukentėjusiojo, teisių ir teisėtų interesų, taip pat viešojo intereso, valstybės teisinės tvarkos gynimas ir apsauga. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 109 straipsnį, yra ne kartą konstatavęs (1999 m. gruodžio 21 d., 2006 m. gegužės 9 d., 2006 m. birželio 6 d., 2012 m. rugsėjo 25 d. nutarimuose), kad teismai, vykdydami teisingumą, privalo užtikrinti Konstitucijoje, įstatymuose ir kituose teisės aktuose išreikštos teisės įgyvendinimą, garantuoti teisės viršenybę, apsaugoti žmogaus teises ir laisves. Konstitucinė teisingumo vykdymo samprata suponuoja ir tai, kad teismai bylas turi spręsti tik griežtai laikydamiesi įstatymuose nustatytų procesinių bei kitų reikalavimų ir neperžengti savo jurisdikcijos ribų, nevirsyti kitų įgaliojimų (Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d., 2007 m. spalio 24 d. nutarimai). Iš Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalies teismams kyla pareiga teisingai ir objektyviai išnagrinėti bylas, priimti motyvuotus ir pagrįstus sprendimus (Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d., 2008 m. rugsėjo 17 d., 2011 m. sausio 31 d., 2012 m. rugsėjo 25 d. nutarimai). Konstitucijoje įtvirtintas teisingumo principas, taip pat nuostata, kad teisingumą vykdo teismai, reiškia, jog konstitucinė vertybė yra ne pats sprendimo priėmimas teisme, bet būtent teismo teisingo sprendimo priėmimas; konstitucinė teisingumo samprata suponuoja ne tik formalų, nominalų teismo vykdomą teisingumą, ne tik išorinę teismo vykdomo

teisingumo regimybę, bet – svarbiausia – tokius teismo sprendimus (kitus baigiamuosius teismo aktus), kurie savo turiniu nėra neteisingi; vien formaliai teismo vykdomas teisingumas nėra tas teisingumas, kurį įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d., 2012 m. rugsėjo 25 d., 2012 m. gruodžio 19 d. nutarimai). Pažymėtina, kad apeliacinės instancijos teismo, nagrinėjančio bylas pagal skundus dėl neįsiteisėjusių pirmosios instancijos teismo nuosprendžio ir nutarčių, paskirtis yra užtikrinti, kad neįsiteisėtų neteisėti ir nepagrįsti pirmosios instancijos teismų nuosprendžiai ar nutartys, o teisėti ir pagrįsti nuosprendžiai ar nutartys nebūtų naikinami ar keičiami. Todėl apeliacinės instancijos teismas turi kruopščiai patikrinti apskųstų nuosprendžių ar nutarčių teisėtumą ir pagrįstumą. (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-311/2014, 2K-418-699/2015). Įgyvendinant šią užduotį apeliacinės instancijos teismui įstatymas suteikia teisę iš esmės nagrinėti bylą: tiek iš naujo vertinti bylos įrodymus, tiek atlikti įrodymų tyrimą, ir atitinkamai keisti, naikinti ar palikti galioti pirmosios instancijos teismo priimamus nuosprendžius ar nutartis. Pažymėtina ir tai, kad skundus dėl pirmosios instancijos teismo ar teisėjo nutarčių apeliacinės instancijos teismas nagrinėja teismo posėdyje Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 323 ir 324 straipsniuose nustatyta tvarka (BPK 325 straipsnio 1 dalis).

Pažymėtina, kad konstitucinė teisė į teisingą teismą reiškia ne tik tai, kad teismo proceso metu turi būti laikomasi baudžiamojo proceso teisės principų ir normų, bet ir tai, kad baudžiamajame įstatyme nustatyta ir teismo paskirta bausmė turi būti teisinga; baudžiamajame įstatyme turi būti numatytos visos galimybės teismui, atsižvelgus į visas bylos aplinkybes, asmeniui, padariusiam nusikalstamą veiką, paskirti teisingą bausmę. Neteisingos bausmės paskyrimas reikštų, kad yra pažeidžiama asmens teisė į teisingą teismą, taigi ir Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalis bei konstitucinis teisinės valstybės principas¹¹.

Teisingumo samprata pradėta gvildinti jau antikos laikais. Daugelis žino, kad pamatę moters, užrištomis akimis, statulą, laikančią kardą arba kalaviją vienoje rankoje, o kitoje - svarstyklės, žiūri į teisingumo simbolį - Temidę. Teisingumo simbolis prasidėjo prieš šimtmečius ir tebėra sąsaja tarp prigimtinio įstatymo ir racionalaus įstatymo. Ji apima dieviškosios kultūros, prigimtinių asmens teisės ir pilietinės visuomenės kultūros, žmonių ir įstatymų pareigas. Ji yra tarpininkė tarp dieviškojo teisingumo ir žmogiškojo teisingumo, atstovaujanti aukščiausiems žmonijos standartams ir dorybėms¹².

Teisingumas buvo vienas iš svarbių klausimų ir filosofijos istorijoje. Platonas (apie 428 - 348 m. pr. Kr.) ir Aristotelis (384 - 322 m. pr. Kr.) paprastai laikomi dviem didžiausiomis Vakarų filosofijos figūromis, kurie teisingumo klausimo suvokimui skyrė itin daug dėmesio.

¹¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d. nutarimas, *supra note* 83.

¹² Spiridonos, Kallirroy (2025). It's About Justice Justice quotations delivered weekly. In The Public-Access Computer Systems Review [interaktyvus]. <https://itsaboutjustice.com/symbol-justice/>.

Teisingumas - tai universalus bendrasis teisės principas, reiškiantis moralinę žmogaus nuostatą ir kriterijų, pagal kurį vertinami visi asmenų poelgiai. Siekti teisingumo reiškia siekti protingos skirtingų interesų pusiausvyros¹³.

Teisėtumas - tai reikalavimas, kad visi teisės subjektai (valstybės institucijos, visuomeninės organizacijos, pareigūnai, piliečiai) savo veikloje tiksliai ir besąlygiškai įgyvendintų teisės normų paliepimus. Todėl teisėtumas - tai veikiantis įstatymas, arba įgyvendinta teisinė tvarka (teisėtvarka)¹⁴.

Autorės nuomone, teisingumo ir teisėtumo sąvokos ne tik glaudžiai susijusios tarpusavyje, tačiau padeda siekti vieno bendro tikslo - įgyvendinti teisingumą, kuris būtų pagrįstas objektyviais ir visapusiškais surinktais įrodymais bei būtų teisingai pritaikytas galutiniame procesiniame sprendime.

Iš šių nuostatų išplaukia ir apeliacinės instancijos teismo paskirtis – užtikrinti, kad įstatymo nustatyta tvarka būtų patikrintas pirmosios instancijos teismo priimtų sprendimų (nuosprendžių ar nutarčių) teisėtumas ir pagrįstumas bei pašalintos pirmosios instancijos teismų padarytos klaidos, taip užtikrinant, kad neįsiteisėtų nepagrįsti ir (ar) neteisėti teismų procesiniai sprendimai (nuosprendžiai, nutartys)¹⁵.

Įsiteisėjęs teismo nuosprendis įgyja naujų savybių, kurios sustiprina jo poveikį. Galima daryti išvadą, jog teismo sprendimas materialinius teisinius ir procesinius teisinius padarinius sukelia ne tuoj pat, kai yra priimamas, bet tik kai įsiteisėja¹⁶.

Baigiamojo akto galia baudžiamajame procese yra ypatingai svarbi asmeniui, kurio atžvilgiu jis priimtas. Baudžiamuoju procesu siekiama ne tik nubausti nusikalstamą veiką padariusį asmenį, bet ir apsaugoti nekaltą, nesvarbu, ar šis aktas buvo priimtas pirmosios instancijos teismo sprendimu ar patikrintas apeliacinės instancijos, kadangi galutinis teismo priimtas aktas įgyja teisinę juridinę galią ir yra privalomos vykdyti. Todėl jis turi būti teisėtas, pagrįstas ir įtikinantis. Apeliacija yra pagrindinė ir dažniausiai naudojama, proceso garantija, nes ji suteikia plačiausią bylos peržiūrą, nustatant ar nebuvo padaryta teisinių klaidų, ar sprendimas buvo priimtas laikantis visų procesinių reikalavimų.

Apie priimtus apeliacijos teismo sprendimus aptarsime vėlesniame skyriuje.

¹³ Grigolavičienė, D.; Žalėnienė, I. Lietuvos teisėsaugos institucijų sistema ir kompetencija. Vilnius: Mūsų saulužė, 2007, p. 9.

¹⁴ Vaišvila, A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2009, p. 148.

¹⁵ Kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-33-458/2020.

¹⁶ Kauno apylinkės teismo 2021 m. vasario 9 d. teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-330-548/2021.

1. NEĮSITEISĖJUSIO NUOSPRENDŽIO APSKUNDIMAS

BPK imperatyviai nustatyti bylų apeliacine tvarka nagrinėjimo subjektai (BPK 311 straipsnis). Apeliacinius skundus dėl neįsiteisėjusio nuosprendžio bet kokiais pagrindais ir motyvais turi teisę paduoti prokuroras, nuteistasis, asmuo, kuriam byla nutraukta, jų gynėjas ir atstovas pagal įstatymą, nukentėjusysis ir jo atstovas. Išteisintasis, jo gynėjas ir atstovas pagal įstatymą turi teisę paduoti apeliacinius skundus dėl nuosprendžio tiek, kiek jis yra susijęs su išteisinimo motyvais ir pagrindu (BPK 312 straipsnio 1, 2 dalys).

Kasacinės instancijos teismo praktikoje¹⁷ nurodyta, kad BPK 312 straipsnio 3 dalis neturi būti aiškinama siaurai, kad civilinis ieškovas gali ginčyti nuosprendžio dalį tik dėl ieškinio dydžio, su ieškiniu susijusius įrodymus ar pan. Civilinio ieškinio dydis (padaryta žala (nuostoliai)) yra tik viena iš civilinės (deliktinės) atsakomybės sąlygų. Kitos atsakomybės sąlygos yra neteisėta (baudžiamajoje byloje – nusikalstama) veika, priežastinis ryšys tarp veikos ir atsiradusios žalos, kaltė. Visos šios sąlygos yra civilinio ieškinio baudžiamajoje byloje pagrindas. Byloje turi būti surinkti duomenys, patvirtinantys pareikšto civilinio ieškinio pagrindą ir dydį (BPK 109 straipsnis). Taigi civilinis ieškovas apeliaciniame skunde gali ginčyti teismo nuosprendžio dalį dėl civilinio ieškinio pagrindo ir dalyko, tačiau civilinio ieškovo apeliacinio skundo ribas apibrėžia jo procesinis statusas baudžiamajame procese ir įstatymo leidėjo valia nustatyta teisių ir pareigų visuma (pavyzdžiui, civilinis ieškovas gali ginčyti kaltininko išteisinimą, tačiau tiek, kiek tai susiję su civiliniu ieškiniu)¹⁸.

Apeliaciniam skundai keliama reikalavimai taip pat išdėstyti normose, reglamentuojančiose skundo turinio (BPK 313 straipsnio 1 dalis), termino skundai paduoti (BPK 313 straipsnio 3, 7 dalys, 314 straipsnis), skundo padavimo pasekmių ir jo atšaukimo (BPK 315, 316 straipsniai) klausimus. Subjektams, turintiems teisę apskusti pirmosios instancijos teismo nuosprendžius ir nutartis apeliacine tvarka, nenumatyta teisė paduotą apeliacinį skundą papildyti naujais argumentais. Tai, kad pagal BPK apeliantai neturi teisės pakeisti ar papildyti paduotų apeliacinių skundų, o gali juos tik atšaukti, akcentuojama ir kasacinės instancijos teismo praktikoje (kasacinė nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-494/2011). Kita vertus, apeliacinio proceso dalyviai teismo posėdžio metu gali pateikti teismui įvairių prašymų, tarp jų ir susijusių su bylos nagrinėjimo ribomis, pateikti papildomos medžiagos, baigiamosiose kalbose pateikti naujų argumentų, kurie, atsižvelgiant į jų reikšmę ir esmę, gali tapti svarbiu teismo vidinį įsitikinimą formuojančiu ir priimamam sprendimui įtakos turinčiu veiksmu. Tačiau vien tai, kad

¹⁷ Kasacinė nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-7-66-648/2018.

¹⁸ Kasacinė nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-72-1073/2019

apeliacinės instancijos teismo nuosprendyje ir nutartyje nepasisakyta dėl kiekvieno proceso metu pateikto argumento, nėra pagrindas pripažinti, kad tai sukliudė teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą sprendimą (Teismų praktikos taikant Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų nagrinėjimą apeliacinės instancijos teisme, apžvalga).

Baudžiamajame procese apeliacinio nagrinėjimo ribas taip pat nustato paduoti apeliaciniai skundai, tačiau nėra ribojamos galimybės pateikti naujus įrodymus apeliacinės instancijos teisme ar net prašyti pakeisti kaltinimą. Be to, nustatęs esminius baudžiamojo proceso teisės pažeidimus, apeliacinės instancijos teismas privalo patikrinti, ar tai turėjo įtakos ne tik apeliacinį skundą padavusiam asmeniui, bet ir kitiems skundų nepadavusiems proceso dalyviams.

Pagal įstatymo leidėjo įtvirtintą tvarką, suinteresuotas asmuo, manydamas, kad teismas pritaikė jo atžvilgiu nepalankų sprendimą, neįvertino, nesivadovavo byloje surinktais įrodymais, netinkamai pritaikė įstatymo normą, paskirta bauda per griežta gali pasinaudoti savo teise ir per įstatyme nurodytą terminą pateikti pirmos instancijos teismui apeliacinį skundą. Pirmos instancijos teismas įvertinęs, ar gautas apeliacinis skundas surašytas tinkamai, apelianto pasirašytas bei atitinka įstatyme nurodytus reikalavimus, apie gautą skundą informuoja kitus suinteresuotus asmenis, su kurių interesais skundas yra susijęs. Teismo darbuotojas, atsakingas už apeliacinio skundo tvarkymą, per nustatytą terminą išsiunčia teismo pranešimą suinteresuotiems asmenims, nurodydamas galimybę susipažinti su apeliaciniu skundu, teikti atsiliepimus bei pranešimą apie bylos išsiuntimą apeliacinei instancijai.

Reikėtų paminėti, kad pabloginti nuteistojo padėtį apeliacinės instancijos teismas gali tik tuo atveju, kai dėl to yra prokuroro, nukentėjusiojo ir civilinio ieškovo skundai.

Apeliaciniam skundui taip pat yra keliami atitinkami reikalavimai. Apeliacinis skundas dėl neįsiteisėjusio teismo nuosprendžio turi būti rašytinis ir apelianto pasirašytas. Apeliaciniame skunde turi būti nurodyta apeliacinės instancijos teismo pavadinimas, byla, dėl kurios paduodamas skundas, ir išdėstyta skundžiamos nuosprendžio dalies esmė, nuosprendžio apskundimo pagrindai ir motyvai, apelianto motyvuoti prašymai dėl įrodymų priėmimo, išreikalavimo, įrodymų tyrimo atlikimo ir apimties, dėl bylos nagrinėjimo žodinio ar rašytinio proceso tvarkos, prašymai kitais klausimais (BPK 313 straipsnio 1 dalis).

Mano nuomone, didžiausias dėmesys turi būti skiriamas apeliacinio skundo pagrindo esmei, kadangi šie apeliaciniame skunde nurodyti pagrindai bus nagrinėjami apeliacinėje instancijoje, vertinami pateikti prašymai, jų teisėtumas bei pagrįstumas, apeliacinės instancijos teismas peržiūrės ar pirmos instancijos teismas teisingai / neteisingai byloje vertino surinktą medžiagą, įrodymus, teisingai pritaikė įstatymo normas ir, ar tinkamai išnagrinėjo apelianto baudžiamąją bylą. Taigi nurodyti apeliacinio skundo pagrindai yra labai svarbūs ir reikšmingi, parodantys, kuo apeliaciniu skundu yra siekiama.

Apeliacinė instancija ne tik tikrina formalumus, bet ir gali iš esmės iš naujo įvertinti bylos medžiagą. Apeliacinio skundo ribas ir jų nagrinėjimą apeliacinės instancijos teisme aptarsime kitame skyriuje.

Reikėtų pabrėžti, kad apskundus nuosprendį apeliacine tvarka, jis neįsiteisėja ir nevykdomas tol, kol apeliacinės instancijos teismas neišnagrinėja bylos. Tai reiškia, kad bet kurio proceso dalyvio paduotas apeliacinis skundas sustabdo nuosprendžio vykdymą visų nuteistųjų atžvilgiu, nepriklausomai ar jie padavė apeliacinį skundą, ar jų atžvilgiu skundžiamas nuosprendis¹⁹.

BPK 316 straipsnyje yra reglamentuota apeliacinio skundo atšaukimo tvarka, suteikianti apeliantui teisę atšaukti apeliacinį skundą (1 dalis); be to, prokuroro paduotą skundą taip pat gali atšaukti aukštesnysis prokuroras (2 dalis); tokie prašymai dėl skundų atšaukimo gali būti paduoti iki teismo pranešimo posėdžių salėje apie nuosprendžio ar nutarties paskelbimo laiką ir vietą (3 dalis); atitinkamai, atšaukus apeliacinį skundą, teismas palieka skundą nenagrinėtą ir teismo procesą nutraukia (5 dalis). Nors baudžiamojo proceso įstatyme nenurodyti minėto prašymo formos (žodinės ar rašytinės) ir turinio reikalavimai, tačiau teismų praktikoje nurodoma, kad paprastai toks prašymas teismui turėtų būti pateikiamas raštu. Prašyme turi būti nurodyta, kas atšaukia apeliacinį skundą. Toks prašymas turi būti pasirašytas. Teismas negali nepriimti prašymo atšaukti apeliacinį skundą, jeigu toks prašymas paduotas iki teismo pranešimo posėdžių salėje apie nuosprendžio ar nutarties paskelbimo laiką ir vietą, taip pat jo atmesti²⁰.

Apeliacinio skundo atsisakymo institutas baudžiamajame procese, priešingai nei civiliniame procese, nėra nustatytas. Baudžiamajame procese apeliacinį skundą galima tik atšaukti.

Baudžiamojo proceso įstatyme nustatyta, kad jeigu apeliacinis skundas paduodamas praleidus terminą, jis nesukelia teisinių pasekmių ir grąžinamas apeliantui (BPK 313 straipsnio 7 dalis). Tačiau, jeigu turintys teisę paduoti apeliacinį skundą asmenys dėl svarbių priežasčių praleido apskundimo terminą, jie turi teisę priėmusį teismą prašyti šį terminą atnaujinti (BPK 314 straipsnio 1 dalis). Toks prašymas negali būti paduotas tik tuo atveju, jeigu nuo nuosprendžio paskelbimo praėjo daugiau kaip 6 mėnesiai (BPK 314 straipsnio 4 dalis).

Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo 2018 m. vasario 28 d. nuosprendžiu baudžiamojoje byloje N. S. nuteista pagal BK 147 straipsnio 1 dalį laisvės atėmimu ketveriems metams. Vadovaujantis BK 75 straipsniu, paskirtos bausmės vykdymas atidėtas trejiems metams, įpareigojant nuteistąją bausmės vykdymo atidėjimo laikotarpiu neišvykti už Vilniaus miesto ir Vilniaus rajono ribų be jos priežiūrą

¹⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras. V-XI dalys. V. TIC, 2003, p. 242

²⁰ Kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-184/2009

vykdančios institucijos leidimo bei sumokėti 20 MGL dydžio įmoką į nukentėjusiųjų nuo nusikaltimų asmenų fondą. Nesutikdama su teismo nuosprendžiu jai paskirta bausmė bei baudžiamojo poveikio priemonėmis N. S. kreipėsi į ją pirmosios instancijos teisme atstovavusį gynėją (advokatą) dėl apeliacinio skundo surašymo.

Nuteistosios gynėjas pateikė apeliacinį skundą, kuriuo prašė atnaujinti terminą apeliaciniam skundui paduoti. Gynėjas nurodė, kad dėl užimtumo ir darbo krūvio, apeliacinio skundo plano ir aprašomosios dalies parengimas buvo paskirtas kitam teisininkui, kuris pasiėmė atostogas magistro rašto darbui rašyti. Tačiau teisininkas pasiėmęs visą bylos medžiagą, šią užduotį pamiršo atlikti bei pamiršo informuoti advokatą, o advokatas taip pat pamiršo apie skundo surašymo terminus šioje byloje.

Kad praleistas terminas apeliaciniam skundui paduoti buvo pastebėta tik teisininkui grįžus į darbą. Gynėjo teigimu, nuteistoji nekaltą dėl susiklosčiusios situacijos, pasitikėjo advokatu, todėl aptarta priežastis pripažintina svarbia, suteikiančia pagrindą atnaujinti terminą apeliaciniam skundui dėl Vilniaus apylinkės teismo 2018 m. vasario 28 d. nuosprendžio, paduoti.

Vilniaus apygardos teismas 2018 m. balandžio 10 d. nutartimi nuteistosios gynėjo prašymą atnaujinti terminą apeliaciniam skundui dėl Vilniaus apygardos teismo 2018 m. vasario 28 d. nuosprendžio paduoti netenkino. Pirmosios instancijos teismas tokią išvadą pagrindė tuo, kad gynėjo apeliaciniame skunde nurodytos aplinkybės dėl termino praleidimo nėra objektyvios ir svarbios, jos priklausė nuo gynėjo ir nuteistosios nerūpestingumo ir neveiklumo. Konstatavo, kad advokatų kontoros darbuotojai yra profesionalūs teisininkai, todėl iš jų tikimasi kompetentingo, atsakingo ir profesionalaus darbo, negali būti pateisinamas užmaršumu ar per dideliu darbo krūviu. Teismas pabrėžė, kad nuteistoji taip pat buvo nepakankamai aktyvi ir nesirūpino savo pareiga paduoti apeliacinį skundą per įstatymo nustatytą terminą, nesidomėjo, nesiteiravo skundo surašymo eiga ir jo pateikimu²¹.

Mano vertinimu, teismas advokato prašymą dėl proceso atnaujinimo vertino formaliai, neatsižvelgdamas, jog klaida įvyko dėl žmogiškos klaidos, neapdairumo, išdėstyti argumentai, kad nuteistoji nesidomėjo skundo surašymo eiga vertintini netinkamai, bylos duomenimis nuteistoji neturi teisinių žinių, išsilavinimo, patirties teisiniuose procesuose, todėl visiškai normalu, kad pasitikėjo advokato kompetencija. Be abejonės, advokato pareiga ir teisė užtikrinti atstovaujamo piliečio interesus, domėtis proceso eiga, terminais ir pan. Tačiau, sutinku su aukštesnės instancijos teismo išvada, kad aptariamam atveju nuteistoji praleido terminą ne dėl subjektyvių, o dėl objektyvių priežasčių, ir jei nutartis nebūtų panaikinta nuteistoji būtų praradusi galimybę pasinaudoti teise į apeliaciją.

²¹ Vilniaus apygardos teismas 2018 m. balandžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-137-318/2018.

Sprendžiant, ar asmuo prarado teisę apskusti teismo sprendimą dėl įstatyme nustatytos apskundimo procedūros nesilaikymo, būtina įvertinti ne tik tai, ar terminas praleistas nedaug, bet ir pažeidimą lėmusias aplinkybes, t. y. ar termino apeliaciniam skundai paduoti praleidimą lėmė netinkamas naudojimasis procesinėmis teisėmis, ar įvykusi klaida ir kitos panašaus pobūdžio aplinkybės. Jeigu apeliacinio apskundimo padavimo terminas yra praleistas nedaug ir tik dėl tokios atsitiktinio pobūdžio aplinkybės, kaip klaida, tai iš esmės sąžiningai procesiškai elgęsis proceso dalyvis vienos pagrindinių procesinių teisių – teisės apskusti pirmosios instancijos teismo sprendimą ar nutartį apeliacine tvarka – neturėtų prarasti. Priešinga išvada prieštarautų teisingumo ir protingumo kriterijams (LAT nutartis byloje Nr. 3K-3-40/2007).

Atkreipiamas dėmesys į tai, kad priežasties, dėl kurios praleistas terminas, svarbumą kiekvienu atveju vertina ir nustato teismas, atsižvelgdamas į konkrečios bylos aplinkybes. Priežastis laikoma svarbia, jeigu ji kiekvienu individualiu atveju asmeniui sutrukdė arba atėmė galimybę įgyvendinti proceso teisę per įstatyme nustatytą terminą ir kuri gali pateisinti termino praleidimo laikotarpį, t. y. iš esmės nepriklausė nuo suinteresuoto asmens valios. Kiekvieną kartą sprendžiant klausimą dėl praleisto termino atnaujinimo, būtina įvertinti aplinkybių visumą: nurodomas priežastis, kreipimosi į teismą operatyvumą po priežasčių, sutrukdžiusių laiku paduoti skundą, išnykimo, suinteresuoto asmens elgesio rūpestingumo, apdairumo aspektus, kitas reikšmingas aplinkybes, taip pat atsižvelgti į protingumo, sąžiningumo bei teisingumo kriterijus ir pan. Be to, svarbu nustatyti ir tai, kiek termino atnaujinimas turės įtakos teisingumui²².

Kiekvienas asmuo savo teisėmis turi naudotis protingai, nepiktnaudžiauti jomis, laikytis įstatymais įtvirtintos tvarkos, nes tik tokiu būdu užtikrinamas teisinių santykių stabilumas, įgyvendinamas teisinio saugumo principas. Asmenys, manantys, kad jų teisės buvo pažeistos, turi ne tik teisę jas ginti, bet ir pareigą tai daryti per protingą ir pagrįstą laiko tarpą²³.

Taigi įstatymo leidėjas yra sudaręs visas teises galimybes, jog proceso dalyviams būtų užtikrinta teisė į teisingą teismą, teisingą bylos nagrinėjimą, jog baudžiamojo proceso dalyviai nepiktnaudžiautų proceso teisėmis, nebūtų vilkinamas baudžiamasis procesas, kad nekaltas nebūtų nuteistas.

Mano nuomone, baudžiamųjų bylų procesas apeliacinės instancijos teisme tai svarbi stadija, turinti didelės reikšmės tikrinant pirmos instancijos teismo padarytoms procesinėms, faktinėms klaidoms, neteisingai pritaikyto baudžiamojo įstatymo, jų pažeidimams nustatyti ar ištaisyti. Apeliacinė instancija tai procesinė garantija, užtikrinanti teisingumą bei žmogaus teisių apsaugą, kuri neužkerta

²² Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 1 d. nutartis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 1S-137-318/2018.

²³ Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 1 d. nutartis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 1S-137-318/2018.

kelio proceso dalyviams apskūsti, jų nuomone, neteisingai jų atžvilgiu priimtus procesinius sprendimus (nuosprendžius ar nutartis).

3. BYLOS NAGRINĖJIMAS RIBOS

3.1 Apeliacinio skundo reikšmė ir nagrinėjimo ribos

Apeliacija - viena pagrindinių procesinių baudžiamojo proceso garantijų, užtikrinančių teisingumą ir žmogaus teisių apsaugą. Svarbiausias diskusijų objektas – apeliacijos ribos, kurios nustato, kokia bylos apimtimi ir kokius klausimus aukštesnės instancijos teismas gali nagrinėti bylą apeliacine tvarka.

2024 metų Lietuvos teismų veiklos statistikoje baudžiamosiose bylose išnagrinėti 2 029 apeliaciniai skundai dėl teismo priimtų sprendimų, iš jų 809 atvejais teismo sprendimas buvo pakeistas arba panaikintas – tai sudaro apie 40 % apskūstų baudžiamųjų bylų ir apie 5,3 % visų išnagrinėtų baudžiamųjų bylų (2023 m. išnagrinėti 2 163 apeliaciniai skundai dėl teismo priimtų sprendimų, iš jų 819 atvejų teismo sprendimas buvo pakeistas arba panaikintas). Lyginant su 2023 metais, pakeistų arba panaikintų teismo sprendimų skaičius išnagrinėjus apeliacinius skundus, atsižvelgiant į visų išnagrinėtų baudžiamųjų bylų skaičių, išliko toks pats – 2023 m. teismo sprendimas buvo pakeistas arba panaikintas apie 5,3 % visų išnagrinėtų baudžiamųjų bylų²⁴.

Statistikos duomenimis, pirmosios instancijos teismai priimdami procesinius sprendimus ne visuomet tinkamai pritaiko įstatymą, dėl ko nagrinėjant baudžiamąsias bylas apeliacine tvarka dauguma procesinių sprendimų panaikinami ar pakeičiami, todėl galima teigti, kad apeliacijos paskirtis yra labai svarbi baudžiamojo proceso stadijoje, kuri užtikrina teisę į teisingą, išsamų, visapusišką baudžiamosios bylos išnagrinėjimą bei sudaro pagrindą teisingo procesinio sprendimo priėmimui.

Žinoma, įstatymas yra numatęs teisę apskūsti pirmosios instancijos teismo sprendimą aukštesniam teismui, siekiant patikrinti teisėtumą, pagrįstumą. Tačiau, kad būtų patikrintas kiekvienas pirmosios instancijos teismo sprendimas, įstatymas to nereikalauja, jie yra tikrinami tada, kai šie sprendimai yra apskundžiami. Neapskūstas teismo sprendimas įsiteisėja, įgyja teisinę galią ir pradedamas vykdyti.

²⁴ 2024 metų Lietuvos teismų veiklos 2024 m. ataskaita, p. 25 [interaktyvus].
https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2025/05/teismai_ataskaita_2025.pdf

Apeliacinio skundo ribas apibrėžia apelianto prašymai (jų apimtis, pobūdis, konkretumas, tikslumas), pirmosios instancijos teismo sprendimo apskundimo pagrindai ir motyvai²⁵. Apeliacinis skundas tai išsamus argumentas, kuriais apeliantas remiasi, kad pirmosios instancijos teismo sprendimas yra neteisėtas ir nepagrįstas. Skirtingai nuo kasacinio skundo, apeliacinis skundas gali būti paduotas bet kokiais pagrindais ir motyvais.

Pagal BPK 320 straipsnio 3 dalį apeliacinės instancijos teismas bylą patikrina tiek, kiek to prašoma apeliaciniuose skunduose. Šios bylos nagrinėjimo ribos netaikomos BPK nustatytais atvejais (pavyzdžiui, BPK 320 straipsnio 3 dalis, 326 straipsnio 1 dalies 4 punkto d papunktis).

Tai reiškia, kad teismas privalo išsamiai išnagrinėti apeliacinį skundą, bylos patikrinimas turi būti paremtas bylos duomenimis ir jų analize, visų teisinę reikšmę turinčių aplinkybių išnagrinėjimu. BPK 332 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad apeliacinės instancijos teismo nutartyje turi būti išdėstytos motyvuotos išvados dėl apeliacinio skundo, o 5 dalyje nustatyta, kad tuo atveju, jeigu apeliacinis skundas atmetamas, nutartyje turi būti nurodyti motyvai, paaiškinantys, kodėl skundas atmetamas, o nuosprendis pripažįstamas teisingu.

Kasacinės instancijos teismo praktikoje laikomasi nuostatos, kad apeliacinės instancijos teismas nutarties (nuosprendžio) aprašomojoje dalyje privalo išdėstyti motyvuotas išvadas dėl apeliacinio skundo esmės. Nesant apeliacinės instancijos teismo motyvuotų išvadų bent dėl dalies apeliacinio skundo prašymų ar esminių argumentų, laikoma, kad apeliacinis skundas liko neišnagrinėtas, taip pažeidžiant pirmiau nurodytus BPK reikalavimus, ir šie pažeidimai pripažintini esminiais, nes dėl jų apeliacinės instancijos teismo priimtų nuosprendžio ar nutarties negalima laikyti teisėtais (BPK 369 straipsnio 3 dalis)²⁶.

Pavyzdžiui, T. G. pareikšti kaltinamai, kad jis 2015 m. rugsėjo 6 d. 13.40 val. Kaišiadorių rajone, Žiežmarių seniūnijoje, Mūro Strėvininkų kaimo ribose, ties kelio Nr. 4718 Semeliškės – Jagėlonys – Mūro Strėvininkai – Žiežmariai 15 km, važiuodamas kaip keleivis automobilyje „VW Polo“, kurio valstybinis Nr. (duomenys neskelbtini) vairuojamame neblaivaus A. M. (kraujyje rasta 2,52 promilės etilo alkoholio), pažeidė Kelių eismo taisyklių 9 ir 53 punktų reikalavimus tuo, kad, būdamas neblaiviu eismo dalyviu (kraujyje rasta 2,66 promilės etilo alkoholio), nesilaikė visų būtinų atsargumo priemonių, nekelti pavojaus kitų eismo dalyvių, kitų asmenų ar jų turto saugumui ir aplinkai, sutrukdė vairuotojui A. M. vairuoti transporto priemonę, užtraukdamas rankinį stabdį, dėl ko automobilis „VW Polo“ tapo nevaldomas, nuvažiavo nuo kelio į dešinę ir vertėsi – taip sukėlė eismo įvykį, kurio metu žuvo

²⁵ Kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-248-648/2020.

²⁶ Kasacinė nutartis baudžiamosiose bylose Nr. 2K-277-788/2020, 2K-204-303/2021.

automobilio „VW Polo“ keleivis E. G. Be to, eismo įvykio metu buvo sunkiai sutrikdyta vairuotojo A. M. sveikata bei nesunkiai sutrikdyta keleivių V. G. ir M. G. sveikata, t. y. kaltinamas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 282 straipsnio 1 dalį ir 139 straipsnio 2 dalį²⁷.

Nukentėjusysis A. M. nesutikdamas su pirmosios instancijos teismo sprendimu dėl T. G. išteisinimo pagal BK 282 straipsnio 1 dalį ir 139 straipsnio 2 dalį, skunde akcentavo, kad išteisinamąjį nuosprendį priėmęs teismas pažeidė įrodymų vertinimo taisykles ir dėl to padarė nepagrįstas išvadas dėl T. G. nekaltumo. Teisėjų kolegija, siekdama atsakyti į apelianto abejones dėl nuosprendžio pagrįstumo ir teisėtumo, teismo posėdyje apklausė specialistą ir liudytojus, kurių parodymai taip pat neleidžia daryti išvados, jog automobilio „VW Polo“ rankinis stabdis buvo užtrauktas būtent įvykio metu. Liudytojai patvirtino, kad būdami pareigūnais buvo iškviesti į įvykio vietą, tačiau nors apžiūrėjo automobilį, rankinio stabdžio srities padėties neprisimena. Liudytojas, kuris po įvykio nuvežė automobilį neprisiminė, kokioje padėtyje buvo automobilio rankinio stabdžio svirtis. Paaiškino, kad jeigu rankinis stabdis buvo užtrauktas, tai jis jį turėjo nuleisti pastebėjęs, kad nesisuka ratai. Specialistas, susipažinęs su eismo įvykio schema, eismo įvykio nuotraukomis, paaiškino, kad pagal turimus duomenis yra vienos pusės šoninių ratų slydimo pėdsakai. Jeigu būtų užtrauktas rankinis stabdis, būtų užblokuoti galiniai ratai ir turėtų likti abiejų užpakalinių ratų pėdsakai. Šiuo atveju nėra požymių, kad būtų užtrauktas rankinis stabdis, kad ratai būtų užblokuoti. Automobilis nuvažiavo nuo kelio dėl netinkamai pasirinkto važiavimo greičio.

Teisėjų kolegija sprendė, kad apylinkės teismas tinkamai rėmėsi byloje esančiais įrodymais ir rašytine bylos medžiaga, pakankamai ir objektyviai juos išanalizavo bei įvertino, ištyręs įrodymus padarė atitinkamas išvadas. Kadangi išnaudojus visas galimybes pašalinti prieštaravimus ir abejones, bei nesurinkus objektyvių duomenų, leidžiančių neginčijamai teigti, jog T. G. padarė nusikalstamas veikas, o taip pat atsižvelgiant į tai, kad apkaltinamasis nuosprendis negali būti grindžiamas prielaidomis ir visos abejonės aiškinamos kaltinamojo naudai, kaip to reikalauja *in dubio pro reo* principas, apeliacinės instancijos teismas sprendė, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai priėmė išteisinamąjį nuosprendį T. G. atžvilgiu“ (Kauno apygardos teismo 2018 m. sausio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-22-498/2018).

BPK 303 straipsnio 6 dalyje nurodyta, kad jeigu išteisinamasis nuosprendis priimtas remiantis šio straipsnio 5 dalies 2 punktu, o nusikalstamą veiką padaręs asmuo lieka nenustatytas, teismas po nuosprendžio įsiteisėjimo bylą perduoda prokurorui, kad šis imtųsi priemonių tą nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui nustatyti.

²⁷ Kaišiadorių rajono apylinkės teismo 2017 m. balandžio 5 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-6-840/2017.

Nukentėjusysis kasaciniu skundu prašė panaikinti Kauno apygardos teismo 2018 m. sausio 17 d. nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka, nes pasak nukentėjusiojo teismai, vertindami įrodymus, pažeidė BPK 20 straipsnio 5 dalyje nustatytus reikalavimus: ignoravo įrodymų visumos vertinimo reikalavimą, be pagrindo suabejojo nukentėjusiosios M. G. parodymais ir jų nepatikrino netiesioginiais įrodymais, netiesioginių įrodymų nesusiejo į visumą. Lietuvos Aukščiausias Teismas nukentėjusiojo skundą atmetė, motyvuodamas tuo, kad skunde išreikšta abejonė dėl teismų atlikto įrodymų vertinimo neatitikties įstatymų reikalavimams nepagrįsta – prieštarauja bylos medžiagai bei teismų sprendimų turiniui.

Kitoje baudžiamojoje byloje, „Pagal 1961 m. BK 274 straipsnio ir 2000 m. BK 182 straipsnio dispoziciją sukčiavimas yra svetimo turto užvaldymas arba teisės į turtą įgijimas apgaule. Įgyti turtinę teisę apgaule reiškia taip paveikti kito asmens (turto valdytojo) valią, kad šis dėl suklydimo tam tikra teisine forma patvirtintų juridinį faktą, suteikiantį kaltininkui tokią teisę.

Nuteistasis R. M. tiek kasaciniame, tiek apeliaciniame skunduose nurodė, kad byloje nenustatytas apgaulės faktas, todėl apylinkės teismas nuteisdamas jį pagal BK 182 straipsnio 2 dalį už tai, kad jis apgaule įgijo teisę į didelės vertės svetimą turtą savo bei kitų naudai, o apygardos teismas, palikdamas galioti šią nuosprendžio dalį, netinkamai pritaikė baudžiamąjį įstatymą. Kolegijos nuomone, apeliacinės instancijos teismas tinkamai neįvykdė BPK 320 straipsnio 3 dalyje nustatytos pareigos nuodugniai ištirti apeliaciniame skunde esančius motyvus, sprendime aptarti esminius apeliacinio skundo argumentus (dėl kasatoriaus veikos kvalifikavimo pagal BK 182 straipsnio 2 dalį) ir juos motyvuotai atmesti arba pagrįsti. Padarytas pažeidimas laikytinas esminiu, nes sukliudė teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą procesinį sprendimą (nutartį), todėl teismo nutartis naikintina ir byla perduotina iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka.

Kasacinės instancijos teismas konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas paskirdamas realią trejų metų laisvės atėmimo bausmę iš esmės pažeidė ir BPK 303 straipsnio 3 dalies nuostatas, nes dėl sunkios ligos, kuria jis susirgo iki nuosprendžio priėmimo ir dėl kurios atlikti laisvės atėmimo bausmę jam būtų per sunku, teismas privalėjo priėmęs apkaltinamąjį nuosprendį jį atleisti nuo bausmės atlikimo. Kauno apygardos teismo teisėjų kolegijos 2006 m. balandžio 6 d. nutartį panaikino ir perdavė bylą nagrinėti iš naujo“²⁸.

Visgi, jeigu teismas, nagrinėdamas bylą, nustato esminių BPK pažeidimų, jis, nepaisydamas to, ar gautas dėl jų skundas, patikrina, ar tai turėjo neigiamos įtakos ne tik asmeniui, dėl kurio skundo nagrinėjama byla, bet ir kitiems skundų nepadavusiems nuteistiesiems. Aiškinant šią nuostatą teismų

²⁸ Lietuvos Aukščiausio teismo 2006 m. spalio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-568/2006.

praktikoje pažymima, kad apeliacinio skundo ribas apibrėžia apelianto prašymai (jų apimtis, pobūdis, konkretumas, tikslumas), pirmosios instancijos teismo sprendimo apskundimo pagrindai ir motyvai²⁹. Kartu pažymėtina, kad, atsižvelgiant į pirmiau nurodytus Konstitucijoje įtvirtintus principus ir nuostatas, jas aiškinančią Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, baudžiamojo proceso paskirtį ginti žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus, greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas (BPK 1 straipsnio 1 dalis), negalimas toks BPK 320 straipsnio 3 dalies aiškinimas, kai apeliacinės instancijos teismas, nagrinėdamas bylą pagal prokuroro skundą dėl bausmės nuteistajam ir nustatęs, kad asmuo pripažintas kaltu netinkamai pritaikius baudžiamąjį įstatymą, ir tokią teisinę situaciją ištaisęs asmeniui palankia linkme, būtų laikomas peržengusiu bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas ir padariusiu esminį BPK 320 straipsnio 3 dalies pažeidimą. Dėl to, teisėjų kolegijos manymu, tokiu atveju apeliacinės instancijos teismas nėra saistomas apeliacinio skundo motyvais ir turi konstitucinę teisę apibrėžti baudžiamosios bylos nagrinėjimo ribas (*mutatis mutandis* (su atitinkamais pakeitimais))³⁰.

Kaltinamoji G. Č. turėdama tikslą platinti, pagamino ir platino pornografinio turinio dalykus, būtent: nuo 2019 m. gegužės 22 d. iki 2019 m. gruodžio 17 d., turėdama tikslą platinti, pagamino 22 pornografinio turinio vaizdo dokumentus – 10 vaizdo įrašų, kuriuose atvirai ir detalai rodomi lytiniai organai ir masturbacija, 12 vnt. nuotraukų (detalesnis aprašymas pirmosios instancijos teismo nuosprendyje), kuriose detalai ir atvirai rodomi lytiniai organai, ir juos laikotarpiu nuo 2018 m. rugsėjo 5 d. iki 2019 m. gruodžio 10 d., pasinaudodama galinio tinklo įrenginiu, per socialinio tinklo „Facebook“ programėlę „Messenger“ iš savo naudojamos paskyros išsiuntė socialinio tinklo „Facebook“ paskyros naudotojui G. Z., tokiais savo veiksmais jis įgijo ir platino pornografinio turinio dalykus³¹.

Telšių apylinkės teismo Telšių rūmai 2021 m. kovo 15 d. nuosprendžiu G. Č. pripažino kalta padarius nusikalstamą veiką, numatytą BK 309 straipsnio 1 dalyje ir pritaikius BK 54 straipsnio 3 dalies nuostatas skyrė jai 36 MGL (1 800 Eur) dydžio baudą, vadovaujantis BK 64¹ straipsniu, paskirtą bausmę sumažinto vienu trečdaliu ir paskyrė G. Č. galutinę bausmę – 24 MGL (1 200 Eur) dydžio baudą.

Prokuroras nesutikdamas su Telšių apylinkės teismo Telšių rūmų nuosprendžiu skunde neginčijo nustatytą nusikalstamos veikos faktinių aplinkybių, veikos kvalifikacijos, iš esmės nesutiko tik su teismo sprendimu taikyti BK 54 straipsnio 3 dalies nuostatas ir G. Č. paskirti švelnesnę bausmę, tačiau apeliacinės instancijos teismas, pirmiausia, patikrinęs pirmosios instancijos teismo nuosprendžio

²⁹ kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-248-648/2020, 2K-42-942/2020, 2K-60-942/2019 ir kt.

³⁰ kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-183/2012/

³¹ Telšių apylinkės teismo Telšių rūmų 2021 m. kovo 15 d. nuosprendis Nr. 1-35-304/2021

pagrįstumą ir teisėtumą pagal veikos kvalifikacijos apimtį, nustatė, kad pirmosios instancijos teismas netinkamai įvertino byloje surinktus įrodymus ir padarė nepagrįstą išvadą dėl G. Č. kaltės, dėl to byloje priimtas nuosprendis negali būti pripažintas teisėtu ir pagrįstu. Šiaulių apygardos teismas panaikino pirmosios instancijos teismo nuosprendį ir priėmė naują išteisinamąjį nuosprendį motyvuodamas tuo, kad nenustatyta G. Č. tyčia ir tikslas platinti pornografinio turinio dalykus BK 309 straipsnio prasme, todėl jos veika neatitinka BK 309 straipsnio 1 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos požymių.

Prokuroras kasaciniame skunde nurodė, kad apeliacinės instancijos teismas peržengė bylos apeliacine tvarka ribas, įtvirtintas BPK 320 straipsnio 3 dalyje, nes prokuroro apeliacinis skundas buvo paduotas tik dėl pirmosios instancijos teismo nuosprendžio dalies – nuteistajai paskirtos bausmės, o apeliacinės instancijos teismas patikrino skundžiamą pirmosios instancijos teismo nuosprendį visa apimtimi.

Kolegijos vertinimu pagrindo daryti išvadą, kad šiuo atveju apeliacinės instancijos teismas peržengė bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas ir taip iš esmės pažeidė BPK 320 straipsnio 3 dalį nėra, tačiau Teisėjų kolegija, patikrinusi skundžiamą apeliacinės instancijos teismo nuosprendį teisės taikymo aspektu (BPK 376 straipsnio 1 dalis), padarė išvadą, kad šis teismas, sprendamas dėl nusikalstamos veikos sudėties – tyčios – G. Č. veiksmuose (ne) buvimo, pažeidė BPK 20 straipsnio 5 dalies, 331 straipsnio 2 dalies nuostatas³².

Kasacinis teismas 2022 m. balandžio 25 d. nutartimi panaikino Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. birželio 28 d. nuosprendį ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka.

Baudžiamajame procese civilinis ieškovas yra fizinis ar juridinis asmuo, kuris baudžiamojoje byloje reikalauja atlyginti dėl nusikalstamos veikos patirtą turtinę ar neturtinę žalą (BPK 110 straipsnio 1 dalis). Civilinio ieškovo statuso įgijimą lemia du pagrindai: juridinis ir faktinis. Juridinis pagrindas – tai ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro nutarimas ar teismo nutartis pripažinti asmenį civiliniu ieškovu. Faktinis pagrindas reiškia, jog byloje civilinį ieškinį gali pareikšti ne bet kas, o tik asmuo (fizinis ar juridinis), dėl nusikalstamos veikos patyręs žalos ir reikalaujantis ją atlyginti. Faktinis pagrindas grindžiamas objektyviais duomenimis, leidžiančiais nustatyti nusikalstama veika padarytos žalos faktą (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-124-648/2016).

Pavyzdžiui, baudžiamojoje byloje apeliaciniu skundu civilinio ieškovo UAB „X“ atstovas advokatas prašė panaikinti Kauno apylinkės teismo 2017 m. kovo 24 d. nuosprendį ir priimti naują

³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. balandžio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-93-303/2022

nuosprendį pripažįstant R. Ž. ir J. K. kaltais pagal BK 198 straipsnio 1 dalį, o UAB „X“ kaltu pagal BK 198 straipsnio 1 dalį ir 3 dalį, taip pat prašė tenkinti civilinį ieškinį, bylą nagrinėti žodinio proceso tvarka, atnaujinant įrodymų tyrimą.

Iš civilinio ieškovo UAB „X“ atstovo advokato apeliacinio skundo turinio matyti, kad juo iš esmės prašoma panaikinti skundžiamą Kauno apylinkės teismo nuosprendį ir priimti naują apkaltinamąjį nuosprendį, kuriuo būtų išspręstas ne tik civilinis ieškinys, bet ir R. Ž., J. K., UAB „X“ kaltės, padarius nusikalstamą veiką.

Taigi šiuo atveju civilinis ieškovas apeliacinį skundą pateikė ne tik dėl klausimų, susijusių su baudžiamojoje byloje pareikštu civiliniu ieškiniu, bet ir su R. Ž., J. K., UAB „X“ kalte. Tokiu būdu, civilinis ieškovas, viršijo jam, BPK 312 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos teisės paduoti apeliacinius skundus ribas, nes kaip jau minėta, civilinis ieškovas turi teisę paduoti apeliacinius skundus dėl nuosprendžio dalies, kuri yra susijusi su civiliniu ieškiniu. Analogiškos pozicijos laikomasi ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. birželio 19 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-341/2012 konstatuota, kad apeliacinės instancijos teismas, atsisakydamas analizuoti civilinio atsakovo skundo argumentus, nesusijusius su civiliniu ieškiniu, BPK reikalavimų nepažeidė.

Analizuojamu atveju civiliniam ieškovui peržengus apeliacinio skundo ribas, apeliacinio skundo argumentai neanalizuojami, o pirmosios instancijos teisme kaltinamųjų atžvilgiu priėmus išteisinamąjį nuosprendį, civilinis ieškovas, kaip aukščiau aptarta, dėl civilinio ieškinio išsprendimo turi teisę kreiptis į teismą civilinio proceso tvarka. Tokiu būdu teisėjų kolegija konstatuoja, kad nei keisti, nei tuo labiau naikinti pirmosios instancijos teismo nuosprendį, jokio teisinio pagrindo nėra³³.

BPK 320 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad pabloginti nuteistojo ar išteisintojo, taip pat asmens, kuriam byla nutraukta padėti, apeliacinės instancijos teismas gali tik tuo atveju, kai yra prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ir civilinio ieškovo skundai; nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėtis negali būti pabloginta daugiau, negu to prašoma apeliaciniame skunde. Dėl šios normos taikymo teismų praktikoje išaiškinta, kad pabloginti nuteistojo ar išteisintojo padėtį BPK 320 straipsnio 4 dalies prasme, be kita ko, reiškia priimti sprendimą, sukeliantį nuteistajam ar išteisintajam sunkesnes teises pasekmes, negu buvo nustatytos apskųstame pirmosios instancijos teismo nuosprendyje: nustatyti aplinkybes, sunkinančias nuteistojo teisinę padėtį, sugriežtinti paskirtą bausmę, kartu su bausme paskirti baudžiamojo poveikio priemones, padidinti priteistą sumą žalai atlyginti ir

³³ Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-443-290/2017

pan³⁴. Teismų praktikoje taip pat laikomasi nuostatos, kad tais atvejais, kai apeliantas tik prašo pagriežtinti bausmę, nenurodydamas konkrečios bausmės rūšies ir dydžio, apeliacinės instancijos teismas yra saistomas tik įstatymo, numatančio atsakomybę už padarytą nusikalstamą veiką, sankcijos ir BK bendrosios dalies normų, tačiau, kai apeliantas skunde konkrečiai nurodo prašomos paskirti bausmės rūšį ir jos dydį, griežtesnės nei prašoma bausmės paskyrimas laikomas apeliacinio skundo ribų viršijimu³⁵.

A. M. nuteistas už tai, kad jis, būdamas uždarnosios akcinės bendrovės direktoriumi ir kasininku, pagal Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo (2001 m. lapkričio mėn. 6 d. įstatymas Nr. IX-574) 21 straipsnio 1 ir 2 dalis būdamas atsakingas už apskaitos organizavimą, pažeisdamas Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų norminių aktų reikalavimus, laikotarpiu nuo 2010 m. rugsėjo 1 d. iki 2011 m. vasario 14 d. Panevėžio mieste tyčia apgaulingai tvarkė teisės aktų reikalaujamą buhalterinę apskaitą.

Panevėžio apygardos teismo 2014 m. balandžio 16 d. nuosprendžiu buvo pripažintas kaltu pagal BK 222 straipsnio 1 dalį, paskiriant jam 80 MGL (10 040 Lt) baudą, pagal BK 183 straipsnio 2 dalį išteisintas, nenustačius jo veikoje nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių (BPK 3 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Bankrutavusios UAB „I“, atstovaujamos UAB „P“, civilinį ieškinį paliko nenagrinėtu (BPK 115 straipsnio 3 dalies 2 punktas)³⁶. Pirmosios instancijos teismas A. M. išteisinimą pagal BK 183 straipsnio 2 dalį iš esmės grindė tuo, jog pastarasis neteisėtų veiksmų neatliko, svetimo turto nepasisavino, nes kartu su žmona būdamas UAB „I“ akcininku, turėjo teisę bendrovės turtu disponuoti, kaltinime nurodytas bendrovės turtas jam nebuvo svetimas.

Prokuratorė apeliaciniame skunde prašė panaikinti Panevėžio apygardos teismo 2014 m. balandžio 16 d. nuosprendžio dalį, kuria A. M. išteisintas pagal BK 183 straipsnio 2 dalį, ir šioje dalyje priimti naują nuosprendį. Prokuratorės nuomone, pirmosios instancijos teismas, išteisindamas A. M. pagal BK 183 straipsnio 2 dalį, netinkamai įvertino byloje surinktų įrodymų visumą ir nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamos teismų praktikos. Prokuratorė skunde atkreipė dėmesį į tai, jog Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senatas 1998 m. gruodžio 22 d. nutarimo Nr. 8, 9 ir 10 punktuose išaiškino, kad patikėtas turtas - tai užimamų pareigų, specialių pavedimų bei sutarčių pagrindu teisėtame kaltininko valdyme esantis svetimas turtas, kurio atžvilgiu kaltininkas turi teisiškai apibrėžtus įgalinimus, o turto pasisavinimas - tai veiksmai, kuriais patikėtas ar esantis kaltininko žinioje turtas neteisėtai, neatlygintinai paverčiamas savo turtu. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato išaiškinimuose bei susiformavusioje teisminėje praktikoje ne kartą pabrėžta, kad akcinės bendrovės turtas jos akcijų

³⁴ kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose 2K-130/2008, 2K-391/2008, 2K-7-428/2010

³⁵ kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-647/2011

³⁶ Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. balandžio 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-36-134/2014

turėtojams ir net vieninteliam akcininkui yra svetimas. Aplinkybė, jog kaltininkas yra vienintelis bendrovės akcininkas, nereiškia, kad su tos bendrovės turtu jis gali elgtis kaip su savu. Todėl ir vienintelis akcininkas turi atsakyti už akcinės bendrovės, t. y. jam svetimo turto pasisavinimą, nustačius visus kitus BK 183 straipsnyje numatyto nusikaltimo sudėties požymius³⁷.

Lietuvos apeliacinis teismas iš dalies tenkindamas prokurorės apeliacinį skundą, nusprendė panaikinti pirmosios instancijos teismo nuosprendžio dalį, kuria A. M. išteisintas pagal BK 183 straipsnio 2 dalį, jam nepadarius veikos, turinčios nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių, ir dėl šios dalies priėmė naują nuosprendį, kuriuo pripažino A. M. kalto pagal BK 183 straipsnio 2 dalį ir paskyrė laisvės atėmimą 2 metams; vadovaujantis BK 63 straipsnio 1, 2 dalimis, 5 dalies 2 punktu, paskirtą laisvės atėmimo bausmę subendrino su pirmosios instancijos nuosprendžiu pagal BK 222 straipsnio 1 dalį paskirta 80 MGL (2 907,78 Eur) dydžio bauda ir paskyrė galutinę subendrintą bausmę - laisvės atėmimą 2 (dvejiems) metams su įpareigojimais bei priteisė iš A. M. BUAB naudai 37 972,41 Eur (131 111,15 Lt) turtinei žalai atlyginti³⁸.

Kasaciniame skunde keliamas BPK 320 straipsnio 3, 4 dalių taikymo klausimas tuo aspektu, kad šioje byloje apeliacinės instancijos teismas, nustatydamas ir priteisdamas iš nuteistojo BUAB „I“ naudai didesnę turtinę žalą (131 111,15 Lt (37 972,41 Eur)), nei apeliaciniu skundu prašė prokuroras (96 074,37 Lt (27 825,06 Eur)), bei paskirdamas baudžiamojo poveikio priemonę – per dvejus metus atlyginti BUAB „I“ priteistą turtinę žalą, kurios apeliaciniame skunde prokuroras neprašė skirti, peržengė apeliacinio skundo ribas, nepagrįstai pablogino nuteistojo padėtį labiau nei to buvo prašoma apeliaciniu skundu ir taip padarė esminius BPK 320 straipsnio 3, 4 dalių pažeidimus.

Teisėjų kolegijos vertinimu, apeliacinės instancijos teismo sprendimu dėl civilinio ieškinio išsprendimo buvo viršytos apeliacinio skundo ribos ir padarytas esminis BPK 320 straipsnio 4 dalies pažeidimas. Apeliacinės instancijos teismas paskyrė tokią pačią bausmės rūšį ir jos dydį kaip ir prašė prokuroras apeliaciniu skundu, t. y. laisvės atėmimą dvejiems metams, ir švelnindamas nuteistojo teisinę padėtį, bausmės vykdymą atidėjo. Kita vertus, atidedant bausmės vykdymą baudžiamasis įstatymas imperatyviai reikalauja paskirti nuteistajam vieną ar kelias tarpusavyje suderintas BK numatytas baudžiamojo poveikio priemones ir (ar) pareigas (BK 75 straipsnio 2 dalis). Taigi apeliacinės instancijos teismas, privalėdamas laikytis šių nuostatų, paskyrė nuteistajam BK 69 straipsnyje numatytą baudžiamojo poveikio priemonę – dėl nusikaltimo asmeniui padarytos turtinės žalos atlyginimą. Pažymėtina, kad apeliaciniu skundu taip pat buvo prašoma, iš dalies patenkinus BUAB „I“,

³⁷ kasacinės nutartys Nr. 2K-213/2006, 2K-47/2007, 2K-108/2008, 2K-61/2009, 2K-7-84/2012, Nr. 2K-411/2012 ir kt.

³⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 16 d. nuosprendis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 1A-132-495/2015

atstovaujamos UAB „P“, civilinį ieškinį, priteisti turtinės žalos atlyginimą, taigi teismo nustatytas įpareigojimas atlyginti turtinę žalą savo pobūdžiu nebuvo naujas ar staigmena nuteistajam ir savaime šio baudžiamojo poveikio priemonės parinkimu teismas nepasunkino nuteistojo padėties labiau nei to buvo prašoma apeliaciniu skundu³⁹.

Visgi, klausimo dėl apeliacinio skundo ribų laikymosi išsprendimui šiuo atveju svarbu ir tai, kad prokuroras apeliaciniu skundu prašė iš nuteistojo BUAB „I“ naudai priteisti 27 825,06 Eur, tačiau apeliacinės instancijos teismas nustatė ir iš nuteistojo BUAB „I“ priteisė didesnę, nei prokuroras prašė, turtinę žalą – 37 972,41 Eur. Iš apeliacinės instancijos teismo nuosprendžio motyvacijos matyti, kad teismas civilinio ieškinio dydį – 37 972,41 Eur apskaičiavo atsižvelgdamas į tai, kad būtent tokia turtinė žala buvo padaryta A. M. nusikalstamais veiksmais pasisavinant bendrovės lėšas. Tačiau teismas neatsižvelgė į jo paties pripažintą įrodytą aplinkybę, jog jis kartu su sutuoktine perėmė BUAB „I“ AB DNB banko suteiktą paskolą 9 577,07 Eur, kurią jis moka iš savo asmeninių lėšų. Būtent šiuo pagrindu mažinti civilinio ieškinio dydį prašė ir prokuroras pirmosios instancijos teisme per baigiamąsias kalbas, tačiau apeliacinės instancijos teismas prokuroro argumentų ir byloje nustatytų aplinkybių nevertino. Esant šioms aplinkybėms, darytina išvada, kad apeliacinės instancijos teismas turėjo pagrindą mažinti iš A. M. priteistinos turtinės žalos dydį atsižvelgiant į A. M. iš bendrovės perimtos paskolos dalį 9 577,07 Eur, kita vertus, vadovaujantis BPK 320 straipsnio 4 dalimi, šiuo atveju negalėjo viršyti ir apeliacinio skundo ribų, kuriomis reikalaujamas turtinės žalos dydis buvo apibrėžtas 27 825,06 Eur. Išdėstytos aplinkybės reiškia, kad prokuroro apeliacinio skundo ribos buvo viršytos apeliacinės instancijos teismui nepagrįstai priteisus didesnę turtinės žalos atlyginimą, nei to prašė prokuroras apeliaciniame skunde, atitinkamai dėl didesnio turtinės žalos dydžio priteisimo nepagrįstai buvo pasunkinta nuteistojo padėtis teismui su bausme paskyrus baudžiamojo poveikio priemonę atlyginti tokią pačią turtinę žalą ir taip buvo padarytas esminis baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimas (BPK 369 straipsnio 1 dalies 2 punktas, 3 dalis). Kasacinis teismas Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. balandžio 16 d. nuosprendžio dalį dėl civilinio ieškinio pakeitė ir sumažino iš nuteistojo BUAB „I“ naudai priteistos turtinės žalos dydį iki 27 825,06 Eur.

BPK 320 straipsnio 5 dalies teiginys „švelninti nuosprendį“ reiškia ne tik nuteistajam paskirtos bausmės švelninimą, bet ir kitus apskųsto nuosprendžio pakeitimus, lengvinančius nuteistojo padėtį. Tai ir veikos kvalifikavimas pagal švelnesnį įstatymą ir atskirų nusikalstamos veikos epizodų pašalinimas iš

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gruodžio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-527-648/2015.

nuosprendžio, atsakomybę sunkinančių aplinkybių ir nuosprendžio dalies, kurioje asmuo pripažintas pavojingu recidyvistu ar pan., panaikinimas.

Švelnindamas nuosprendį apeliacinį skundą padavusio nuteistojo atžvilgiu apeliacinės instancijos teismas privalo apsvarstyti ar nuosprendžio pakeitimo pagrindai susiję ir su kitais nuteistaisiais, kurie apeliacinių skundų nepadavė.

Kai skundą padavusiam nuteistajam švelninama bausmė dėl to, kad paskirtoji bausmė yra aiškiai per griežta, apeliacinės instancijos teismas gali, bet neprivalo ją sušvelninti skundų nepadavusiems nuteistiesiems, nors nuosprendžio švelninimo pagrindas susijęs ir su jais (nustatomos lengvinančios aplinkybės ir t. t.). Tokiu atveju sušvelninęs nuosprendį nuteistiesiems, kurių atžvilgiu jis neapskūstas, apeliacinės instancijos teismas privalo savo sprendimą motyvuoti, nes bausmė visada turi būti individualizuojama.

Tačiau tuo atveju, kai nuosprendis švelninamas padavusio apeliacinį skundą nuteistojo atžvilgiu, taikant jam švelnesnį baudžiamąjį įstatymą (tiek BK bendrosios, tiek ir specialiosios dalies normą), ir tokio švelnesnio įstatymo taikymo pagrindai susiję su skundo nepadavusiais nuteistaisiais, apeliacinės instancijos teismas privalo švelnesnį įstatymą pritaikyti ir skundo nepadavusiems nuteistiesiems (pavyzdžiui, skundą padavusio nusikalstamos veikos bendrininko veiką kvalifikuodamas pagal švelnesnį baudžiamąjį įstatymą, apeliacinės teismas privalės atitinkamai pakeisti skundų nepadavusių tos pačios nusikalstamos veikos bendrininkų veikos kvalifikavimą).

A. S. nuteistas už tai, kad veikdamas bendrininkų grupėje, 2017 m. rugpjūčio 27 d., neteisėtai laikė aparatą naminiams stipriems alkoholiniams gėrimams gaminti, kurį A. B. 2017 m. liepos - rugpjūčio mėnesį savo namuose neteisėtai pagamino ir atgabeno prie upelio, kol 2017 m. rugpjūčio 27 d., apie 12.45 val., jį rado ir paėmė policijos pareigūnai. Be to, A. S. nuteistas už tai, kad veikdamas bendrininkų grupėje, 2017 m. rugpjūčio 27 d., apie 12.45 val., šalia upelio, neturėdami tikslo realizuoti, neteisėtai pagamino ir laikė 65,610 dm³ (litrų) naminių stiprių alkoholinių gėrimų (naminės degtinės)⁴⁰.

Šiaulių apylinkės teismo Raseinių rūmų 2018 m. kovo 15 d. nuosprendžiu, A. S. ir A. B. buvo pripažinti kaltais pagal BK 201 straipsnio 1 dalį ir BK 201 straipsnio 3 dalį.

Apeliaciniu skundu nuteistojo A. S. gynėjas advokatas prašė panaikinti Šiaulių apylinkės teismo Raseinių rūmų nuosprendį ir priimti A. S. atžvilgiu išteisinamąjį nuosprendį, motyvuodamas tuo, kad pirmosios instancijos teismas nuosprendyje apsiribojo tik tyrimo veiksmų (liudytojų apklausų, ekspertų išvadų) perrašymu, jų analizės nepateikė, nenurodė, kodėl šie įrodymai pagrindžia ar paneigia nuteistojo kaltę, todėl byloje nėra pakankamai objektyvių įrodymų, patvirtinančių A. S. kaltę. Mano, kad kiti teismo

⁴⁰ Šiaulių apylinkės teismo Raseinių rūmų 2018 m. kovo 15 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-121-476/2018.

nuosprendyje išdėstyti įrodymai taip pat nepatvirtina, kad būtent A. S., o ne A. B. vykdė įstatymais uždraustą veiką.

Kolegija vertino, kad pirmosios instancijos teismas išsamiai ir nešališkai išnagrinėjo visas bylos aplinkybes, analizuodamas byloje surinktus duomenis, juos pripažindamas įrodymais, juos vertindamas, BPK 20 straipsnio reikalavimų nepažeidė.

Ir nors, vadovaujantis BPK 320 straipsnio 3 dalies nuostatomis, apeliacinės instancijos teismas patikrina bylą tiek, kiek to prašoma apeliaciniame skunde, ir tik dėl tų asmenų, kurie padavė apeliacinius skundus, tačiau teismas, švelnindamas nuosprendį apelianto atžvilgiu bei remdamasis pagrindais, taikytiniais ir kitiems nuteistiesiems, gali sušvelninti nuosprendį ir pastariesiems (BPK 320 straipsnis 5 dalis). Kolegija konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas, kvalifikuodamas nuteistųjų nusikalstamas veikas, netinkamai pritaikė baudžiamąjį įstatymą ne tik A. S. atžvilgiu bet ir nuteistojo A. B. atžvilgiu, todėl pastarojo nusikalstamus veiksmus Šiaulių apygardos teismas 2018 m. birželio 13 d. nuosprendžiu Šiaulių apylinkės teismo (Raseinių rūmų) 2018 m. kovo 15 d. nuosprendį pakeitė - perkvalifikavo A. S. ir A. B. veiką iš BK 201 straipsnio 1 dalies ir 201 straipsnio 3 dalies į BK 201 straipsnio 1 dalį⁴¹.

3.2. Apeliacinio skundo ribų viršijimas

Bylos nagrinėjimo teisme ribos apibrėžiamos pagal kaltinamuosius ir nusikalstamas veikas, kurių padarymu jie kaltinami. Konkrečias bylos nagrinėjimo teisme ribas apibrėžia kaltinamasis aktas, taip pat teisėjo nutartis bylą perduoti nagrinėti teisiamaajame posėdyje. Pagal BPK 255 straipsnio 1 dalį byla teisme nagrinėjama tik dėl tų kaltinamųjų ir tik dėl tų nusikalstamų veikų, dėl kurių ji perduota nagrinėti teisiamaajame posėdyje; pagal BPK 255 straipsnio 2 dalį kaltinamasis negali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, arba dėl nusikalstamos veikos, kurios faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo kaltinamajame akte išdėstytų, jeigu apie tokią galimybę teisiamaajame posėdyje jam iš anksto nebuvo pranešta.

Taigi, bylos nagrinėjimo ribos apeliacinėje instancijoje pagal įstatymą gali būti plečiamos dviem atvejais: kai nagrinėdamas bylą, apeliacinės instancijos teismas nustato esminių BPK pažeidimų, tuomet, nepaisydamas to, ar gautas dėl jų skundas, patikrina, ar tai turėjo neigiamos įtakos ne tik asmeniui, dėl kurio skundo nagrinėjama byla, bet ir kitiems skundų nepadavusiems nuteistiesiems; taip pat, kai teismas švelnina nuosprendį nuteistiesiems, kurie jį apskundė ar dėl kurių jis buvo apskųstas, tuomet apeliacinės

⁴¹ Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. birželio 13 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-176-309/2018

instancijos teismas, remdamasis pagrindais, taikytiniais ir kitiems nuteistiesiems – sušvelnina nuosprendį ir šiems (BPK 320 straipsnio 5 dalis).

Šiaulių apygardos teismas, nagrinėdamas Šiaulių apygardos Šiaulių apylinkės prokuratūros prokuroro Armino Elijošiaus ir civilinių ieškovų A. G. bei L. G. atstovo advokato Arūno Justeikos apeliacinius skundus dėl Raseinių rajono apylinkės teismo 2013 m. sausio 23 d. išteisinamojo R. K. nuosprendžio, 2013 m. gegužės 9 d. nutartyje, pirmiausia pripažinęs, kad pirmosios instancijos teismas, tinkamai atlikęs įrodymų tyrimą ir vertinimą, pagrįstai nustatė, jog byloje surinkti įrodymai objektyviai ir neabejotinai nepatvirtina, kad R. K. padarė nusikalstamą veiką, numatytą BK 153 straipsnyje, toliau nutartyje dėstydamas savo išvadas ir motyvus pasisakė, kad pagal byloje nustatytas aplinkybes išteisintojo veiksmai (kurie, pažymėtina, byloje neginčytinai neįrodyti) teoriškai galėtų būti vertinami pagal Baudžiamojo kodekso normas, numatančias atsakomybę už seksualinį prievartavimą (BK 150 straipsnis).

Toks apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegijos pasisakymas, kasacinio teismo teisėjų kolegijos vertinimu, yra perteklinis, pateiktas peržengiant apeliacinio bylos nagrinėjimo ribas, nes byla pirmosios instancijos teisme buvo nagrinėjama remiantis R. K. pareikštu kaltinimu pagal BK 153 straipsnį, o apeliaciniuose skunduose kaltinamajam inkriminuotos veikos perkvalifikavimo klausimo nebuvo kelta. Be to, per bylos nagrinėjimą apeliacinės instancijos teismo posėdyje prašymų keisti kaltinimą taip pat nebuvo pareikšta. Kita vertus, tokio poreikio, esant nustatytoms faktinėms aplinkybėms (kurias pripažino ir apeliacinės instancijos teismas), kad byloje surinktų įrodymų apskritai nepakanka pripažinti kaltinamojo R. K. kaltę dėl jam inkriminuotų veiksmų (kad jis 2011 m. vasarą, nenustatytą dieną ir valandą, prie (duomenys neskelbtini), vieną kartą kišo pirštą į mažametės V. G., gimusios (duomenys neskelbtini), lytinius organus), ir nesikeičiant faktinėms inkriminuotos veikos padarymo aplinkybėms, net nebuvo. Pažymėtina, kad šis apeliacinės instancijos teismo teiginys anaipol nereiškia, kad, pakeitus kaltinimą pagal BK 150 straipsnio 4 dalį, R. K. galėtų būti pripažintas kaltu, nes priešingai, šioje baudžiamojoje byloje apskritai nėra surinkta pakankamų įrodymų, kad R. K. būtų padaręs kokią nors nusikalstamą veiką. Teisėjų kolegijos nuomone, apeliacinės instancijos teismo pasisakymai dėl galimo veikos kvalifikavimo pagal atitinkamas BK 150 straipsnio nuostatas, vertinami kaip netinkami, pertekliniai, įnešantys neaiškumo tiek išteisintojo, tiek mažametės nukentėjusiosios, civilinių ieškovų teisių ir teisėtų interesų atžvilgiu.

Tačiau, apeliacinio proceso metu BPK 256 straipsnyje nustatyta tvarka gali būti keičiamos kaltinime nurodytos esminės faktinės veikos aplinkybės ir jos kvalifikavimas. Tai darant turi būti

atsižvelgiama į bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribas (BPK 320 straipsnis)⁴². Nagrinėjimo teisme ribas įstatymas apibrėžia atsižvelgdamas į subjektus, dėl kurių nagrinėjama byla, ir pagal dalyką, kurį sudaro nagrinėjamos bylos faktinis ir teisinis turinys. Nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės BPK 255 ir 256 straipsnių prasme yra kaltinamajame akte nurodytos nusikalstamos veikos padarymo vieta, laikas, būdas, padariniai ir kitos svarbios aplinkybės, kurios individualizuoja kaltinamojo padarytą veiką, sudaro pagrindą ją kvalifikuoti kaip nusikalstamą ar turi reikšmės skiriant bausmę. Kokios reikšmingos faktinės aplinkybės turi būti nustatytos, sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju⁴³. Apeliacinės instancijos teismas gali kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis ar pakeisti kaltinime nurodytos veikos kvalifikavimą, kai to prašoma prokuroro ar nukentėjusiojo (jo atstovo) apeliaciniame skunde. Nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, kaltinime nurodytos veikos faktinės aplinkybės ir jos kvalifikavimas gali būti keičiami pagal prokuroro ir (ar) nukentėjusiojo prašymą, kai apie tai yra išdėstoma apeliaciniame skunde, atsižvelgiant į BPK 320 straipsnio 3 ir 4 dalių nuostatas⁴⁴. Tokiu atveju, vadovaujantis BPK 256 straipsnio 1-3 dalimis, apeliacinės instancijos teismui tenka pareiga apie tai, kad yra pagrindas manyti, jog kaltinime nurodyta veika gali būti perkvalifikuota ar kaltinime nurodytos veikos faktinės aplinkybės gali būti pakeistos iš esmės skirtingomis, pranešti nagrinėjimo teisme dalyviams, taip pat informuoti apie teisę prašyti pertraukos pasirengti gynybai.

Kitoje byloje, Vilniaus miesto apylinkės teismo 2024 m. balandžio 29 d. nuosprendžiu S. V. išteisintas pagal BK 150 straipsnio 3 dalį, nes nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių. Nukentėjusiosios K. L. civilinis ieškinys, pareikštas S. V., paliktas nenagrinėtas. Šiuo nuosprendžiu pagal BK 150 straipsnio 3 dalį pripažinti kaltais ir nuteisti D. K. ir V. G., pagal BK 153 straipsnio 1 dalį – M. N. (M. N.). Be to, M. N. pagal BK 138 straipsnio 1 dalį išteisintas, nes nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių, tačiau ši bylos dalis kasacine tvarka neskundžiama.

Apeliaciniu skundu prokuroras prašė panaikinti pirmosios instancijos teismo nuosprendžio dalį, kuria S. V. buvo išteisintas dėl jam pateikto kaltinimo, ir priimti naują nuosprendį – nuteisti S. V. pagal BK 150 straipsnio 3 dalį, pakeisti kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, paskirti nuteistiesiems griežtesnes bausmes, nustatant baudžiamąją atsakomybę sunkinančią aplinkybę, numatytą BK 60 straipsnio 1 dalies 4 punkte. Šioje byloje, neperžengiant apeliacinio skundo ribų, byla buvo išnagrinėta pagal prokuroro prašyme suformuluotą naują kaltinimą, pašalinus iš ankstesnio

⁴² kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-142-648/2023, 2K-246-1073/2024 ir kt.

⁴³ kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-64-1073/2022, 2K-8-489/2025 ir kt.

⁴⁴ kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-P-1/2014, 2K-7-162-303/2019 ir kt.

kaltinimo pirmosios instancijos teismo pripažintas neįrodytomis aplinkybės, tačiau papildomai inkriminavus atsakomybę sunkinančią aplinkybę – tyčiojimąsi. Šis prašymas su apeliaciniu skundu buvo įteiktas proceso dalyviams. Taigi, apie kaltinimo keitimą, taip pat ir atsakomybę sunkinančios aplinkybės inkriminavimą, S. V. buvo informuotas iš anksto. Apeliacinės instancijos teisme nuteistasis nepareiškė, kad prašyme dėl kaltinimo keitimo nurodytos aplinkybės jam neaiškos ar nesuprantamos, tačiau pagal proceso dalyvių prašymą buvo suteikta pertrauka pasirengti gynybai, po to byloje buvo atliktas ir įrodymų tyrimas – pakartotinai apklausti nuteistieji.

Apeliacinės instancijos teismas, išnagrinėjęs S. V., D. K., V. G. ir M. N. baudžiamąją bylą apeliacine tvarka, atsižvelgdamas į tai, kad byloje esantys įrodymai yra pakankami nuteistųjų kaltei pagrįsti, nuosprendyje nurodė, kad kaltinimo dalis dėl tęstinės nusikalstamos veikos epizodo, įvykusio apleistame pastate pasitvirtino, ir panaikino pirmosios instancijos teismo nuosprendžio dalį, kuria S. V. išteisintas pagal BK 150 straipsnio 3 dalį, ir dėl šios dalies priėmė naują apkaltinamąjį nuosprendį.

Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad nors nuteistieji D. K., V. G. ir S. V. neigė kaltę dėl jiems inkriminuotos nusikalstamos veikos epizodo apleistame pastate padarymo, tačiau jų kaltę patvirtina byloje esančių įrodymų, be kita ko, ir išvestinių įrodymų, visuma. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija pripažino, kad pareikštas pirminis kaltinimas kaltinamajame akte nebuvo visiškai pagrįstas byloje esančiais duomenimis, tačiau, patikslinus kaltinimą apeliacinės instancijos teisme, nebuvo pagrindo manyti, kad nuteistųjų veiksmai galėtų būti vertinami tik kaip paniekinantys, pašaipūs ir pagal savo pobūdį, padarymo aplinkybes ar pavojingumą neturėtų būti pripažinti lytinės aistros tenkinimu.

Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad nuteistieji D. K., V. G. ir S. V. suprato, jog, tyčiodamiesi iš nukentėjusiosios K. L., siekdami tenkinti lytinę aistrą, kišo gulinčiai apsvaigusiai nuo alkoholio bejėgiškos būklės nukentėjusiajai po jos kelnaitėmis anglies gabaliukus, po to kaišiojo butelius nukentėjusiajai į lytinius organus ir, taip veikdami bendrininkų grupe, bendra tyčia, atliko seksualinio prievartavimo veiksmus.

Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2025 m. sausio 24 d. nuosprendžiu Vilniaus miesto apylinkės teismo 2024 m. balandžio 29 d. nuosprendžio dalis, kuria S. V. išteisintas pagal BK 150 straipsnio 3 dalį, panaikinta ir dėl šios dalies priimtas naujas nuosprendis: S. V. pripažintas kaltu ir nuteistas pagal BK 150 straipsnio 3 dalį dvejų metų laisvės atėmimo bausme. Vadovaujantis BK 92 straipsnio 1 dalimi (2011 m. gruodžio 22 d. įstatymo redakcija), paskirtos bausmės vykdymas atidėtas 1 (vieneriems) metams 6 (šešiams) mėnesiams, paskiriant auklėjamojo poveikio priemonę – elgesio apribojimą dešimčiai mėnesių, įpareigojant nuteistąjį mokytis, tęsti mokslą arba dirbti (BK 82 straipsnio 1 dalies 5 punktas ir 87 straipsnio 2 dalies 2 punktas).

Kasaciniu skundu nuteistasis S. V. pateiktais alternatyviais prašymais prašė: 1) panaikinti apeliacinės instancijos teismo nuosprendžio dalį, kuria S. V. pripažintas kaltu ir nuteistas pagal BK 150 straipsnio 3 dalį, taip pat nuosprendžio dalį, kuria nukentėjusiajai K. L. priteistas neturtinės žalos atlyginimas iš S. V., ir palikti galioti pirmosios instancijos teismo nuosprendį arba 2) panaikinti apeliacinės instancijos teismo nuosprendžio dalį, kuria S. V. pripažintas kaltu ir nuteistas pagal BK 150 straipsnio 3 dalį, taip pat nuosprendžio dalį, kuria nukentėjusiajai K. L. priteistas neturtinės žalos atlyginimas iš S. V., ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka.

Teisėjų kolegijos vertimu, apeliacinės instancijos teismas, tenkindamas prokuroro prašymą dėl šios atsakomybę sunkinančios aplinkybės pripažinimo, išsamiai atskleidė bendravykdžių veiksmų apimtį ir jų pobūdį ir pagrįstai juos įvertino kaip tyčiojimąsi iš nukentėjusiosios BK 60 straipsnio 1 dalies 4 punkto prasme. Byloje nustatytos aplinkybės rodo tai, kad nuteistųjų veiksmai nebuvo nukreipti vien į lytinės aistros tenkinimą kitokio fizinio sąlyčio būdu, bet ir ciniškais veiksmais buvo siekiama pažeminti nukentėjusiosios orumą, sukelti jai papildomų dvasinių kančių. Jų veiksmai buvo fiksuojami, rodomi kitiems asmenims, taip pat pagal byloje nustatytas aplinkybes prie veikos prisijungė ir nuteistasis S. V., toliau tęsdamas seksualinės prievartos veiksmus. Nuteistųjų atlikti veiksmai pagrįstai pripažinti kaip tyčiojimasis iš nukentėjusiosios ir yra vertintini kaip BK 60 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodyta atsakomybę sunkinanti aplinkybė.

Tyčiojimasis iš nukentėjusiojo nėra įtvirtintas BK 150 straipsnio dispozicijoje kaip nurodyto nusikaltimo sudėties požymis. Be to, tyčiojimasis kaip atsakomybę sunkinanti aplinkybė apibūdina ne tik objektyvųjį veikos požymį, bet ir patį kaltininką (jo pavojingumą). Kaip jau buvo minėta pirmiau, ši atsakomybę sunkinanti aplinkybė buvo nurodyta byloje nustatyta tvarka gautame rašytiniame prašyme pakeisti kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-304-648/2019, 2K-29-976/2022 ir kt.). Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad šioje byloje BK 60 straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostatos nuteistajam S. V. taikytos tinkamai, laikantis BPK įtvirtintų taisyklių ir nuteistojo procesinės teisės nepažeistos.

Atsižvelgdama į išdėstytas aplinkybes, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad BPK 255, 256 straipsnių reikalavimai ir su jais susijusios nuteistojo procesinės teisės nebuvo pažeistos, o apeliacinės instancijos teismas, patikslinęs kaltinimą ir nustatęs baudžiamąją atsakomybę sunkinančią aplinkybę, nuteistojo teisinės padėties nepablogino labiau, nei to buvo prašoma prokuroro skunde, taigi, iš apeliacinio skundo ribų neišėjo⁴⁵.

⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-148-654/2025

Teismas, vykdydamas pareigą išsamiai išsiaiškinti bylos aplinkybes, privalo teismo baigiamąjį aktą surašyti taip, kad iš jo turinio būtų aišku: 1) kad yra nustatytos visos toje byloje įrodinėtinos aplinkybės, o tuo atveju, kai pašalinti tam tikrų abejonių dėl reikšmingų aplinkybių nepavyksta, turi būti konstatuota, kad visos įmanomos įrodinėjimo priemonės yra išnaudotos, ir 2) kad išvados dėl byloje nustatytų aplinkybių yra tinkamai argumentuotos, t. y. darytos įvertinus tai aplinkybei nustatyti svarbius, teismo proceso metu tinkamai ištirtus įrodymus. Tais atvejais, kai byloje yra prieštarinių duomenų, teismo baigiamajame akte turi būti nurodyta, kodėl teismas išvadas grindžia vienais įrodymais ir netaiko kitų įrodymų, kurie yra reikšmingi nustatant tiesą byloje⁴⁶. Baudžiamojo proceso įstatymo normos draudžia esant nepašalintų abejonių dėl reikšmingų bylai aplinkybių priimti apkaltinamąjį nuosprendį ar veiką kvalifikuoti pagal kaltinimą, kurio požymiai nėra nustatyta tvarka ir neginčytinai įrodyti⁴⁷. Šių taisyklių turi būti laikomasi nustatant kiekvieną asmeniui inkriminuojamos nusikalstamos veikos požymį ir kitas bylai reikšmingas aplinkybes. Tačiau prieš nusprendžiant, kad dėl byloje įrodinėtų aplinkybių liko abejonių, teismas turi dėti protingas pastangas, kad pašalintų šias abejones. O vadovaujantis *in dubio pro reo* taisykle, baudžiamajon atsakomybėn traukiamo asmens naudai turi būti aiškinamos tik tos abejonės, kurių nepavyksta pašalinti bylos nagrinėjimo rungtyniškame procese metu, naudojantis BPK nustatytomis duomenų rinkimo, įrodymų tyrimo ir vertinimo priemonėmis⁴⁸. <...> Apeliacinės instancijos teismas, manydamas, kad pirmosios instancijos teisme netirtos tam tikros aplinkybės, turinčios reikšmės bylai išspręsti teisingai, vadovaudamasis BPK 324 straipsnio 6 dalimi, privalo atlikti įrodymų tyrimą ir tik tuomet daryti atitinkamas išvadas. Tokią pareigą apeliacinės instancijos teismas turi net ir tais atvejais, kai niekas iš proceso dalyvių tokių prašymų nereiškia. Šis teismas turi pakartotinai ištirti esminę reikšmę teismo išvadoms turinčius įrodymus, kurie yra prieštariniai ir prieštaravimų negalima pašalinti be pakartotinio tų įrodymų ištyrimo. Ypatingą reikšmę šių taisyklių laikymasis įgyja tada, kai pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų išvados esminiais bylos klausimais yra priešingos⁴⁹.

Pavyzdžiui, Vilniaus miesto apylinkės teismo 2024 m. kovo 18 d. nuosprendžiu R. G., M. K. ir A. T. išteisinti dėl kaltinimo pagal BK 180 straipsnio 1 dalį, nes neįrodyta, kad jie dalyvavo padarant nusikalstamą veiką. Vienas iš pagrindinių argumentų pirmosios instancijos teismui priimant išteisinamąjį nuosprendį buvo tas, kad nebuvo nustatytas tikslus laikas, kai nukentėjusysis atvyko į butą, dėl ko teismo vertinimu nebuvo galima daryti išvados, jog nukentėjusysis buvo sužalotas būtent kaltinime nurodytu laiku ir vietoje. J. S. parodymus teismas laikė nenuosekliais ir nelogiškais, o kaltinamųjų ir liudytojos T.

⁴⁶ kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-138-628/2021, 2K-198-976/2023

⁴⁷ kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-7-173/2014, 2K-317-719/2018, 2K-7-97-895/2019 ir kt.

⁴⁸ kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-109-628/2022, 2K-215-942/2022

⁴⁹ kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-5-507/2017, 2K-58-719/2022 ir kt.

S.-R. parodymus laikė tarpusavyje sutampančiais ir sudarančiais pagrindą abejoti nukentėjusiojo nurodomomis aplinkybėmis. Taip pat įvertinti J. S. medicininiai duomenys, kuriuose nurodyta, jog nukentėjusysis yra agresyvus, linkęs atsakomybę perkelti aplinkai, poreikius yra linkęs patenkinti fantazijose.

Prokuroras apeliaciniame skunde nurodė, kad skundžiamas nuosprendis yra neteisėtas ir nepagrįstas, nes teismo išvados neatitinka faktinių bylos aplinkybių ir priešingai nei nurodė pirmosios instancijos teismas, byloje yra pakankamai objektyvių duomenų, pagrindžiančių R. G., M. K., A. T. kaltę dėl jiems inkriminuojamos nusikalstamos veikos padarymo. Todėl R. G., M. K., A. T. išteisinti nepagrįstai.

Apelacinės instancijos teismas, išnagrinėjęs baudžiamąją bylą apeliacine tvarka, įvertino byloje surinktus įrodymus, nustatė, kad pirmosios instancijos teismas, priimdamas išteisinamąjį nuosprendį, nepagrįstai nukentėjusiojo J. S. parodymus vertino atsietai nuo kitų byloje surinktų įrodymų, patvirtinančių tiek jo atvykimo pas R. G. laiką, tiek ir sužalojimo aplinkybes. Teismas nustatė, kad pirmosios instancijos teismas nevertino kitų proceso dalyvių parodymų – susirašinėjimų, vaizdo įrašų, liudytojų parodymų, tačiau didelę reikšmę teikė kaltinamųjų ir su jais susijusios liudytojos T. S.-R. parodymams, neskyrė pakankamo dėmesio byloje surinktų įrodymų visumos analizei, todėl padarė neteisingas išvadas dėl surinktų duomenų pakankamumo.

Nors nuteistiesiems buvo pareikštas kaltinimas dėl plėšimo, įvertinus byloje esančius įrodymus, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad nukentėjusiojo turtas nebuvo pagrobtas, o smurtas prieš jį naudotas nesiekiant užvaldyti jo turtą, kas yra privalomas plėšimo nusikalstamos veikos sudėties požymis. Iš kaltinimo pašalinus su svetimo turto pagrobimu susijusias faktines aplinkybes, nuteistųjų veika perkvalifikuota į BK 138 straipsnio 1 dalį.

Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2024 m. birželio 20 d. nuosprendžiu prokuroro apeliacinį skundą tenkino iš dalies ir Vilniaus miesto apylinkės teismo 2024 m. kovo 18 d. nuosprendį panaikino, R. G., M. K. ir A. T. pripažinti kaltais pagal BK 138 straipsnio 1 dalį, jiems paskiriant laisvės atėmimo bausmę 1 (vieneriems) metams.

Kasaciniu skundu nuteistoji R. G. ir jos gynėjas advokatas M. Monkevičius prašė panaikinti apeliacinės instancijos teismo nuosprendį ir palikti galioti pirmosios instancijos teismo nuosprendį be pakeitimų. Skunde nurodė, kad apeliacinės instancijos teismas pažeidė BPK 20 straipsnio 5 dalies reikalavimus ir *in dubio pro reo* (visos abejonės aiškinamos kaltinamojo naudai) principą.

Išnagrinėjusi kasacine tvarka baudžiamąją bylą, teisėjų kolegija konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas nesilaikė BPK 20 straipsnio 5 dalyje ir 324 straipsnio 6 dalyje nustatyto reikalavimo išsamiai išnagrinėti visas bylos aplinkybes, nebuvo aktyvus procese. Apelacinės instancijos teismo

nuosprendyje padarytos išvados dėl R. G. dalyvavimo padarant nusikalstamą veiką yra prieštaringos ir nenuoseklios, todėl keliančios abejonių.

Teisėjų kolegijos nuomone apeliacinės instancijos teismas turėjo spręsti įrodymų atlikimo – pašalinti prieštaravimus tarp nukentėjusio ir kasatorės bei liudytojos nurodytų aplinkybių.

Nagrinėjamoje byloje nei prokuroras, nei gynyba neprašė apeliacinės instancijos teismo atlikti įrodymų tyrimo, tačiau teismų praktikoje pažymėta, kad jei niekas iš proceso dalyvių neteikia prašymų, apeliacinės instancijos teismas gali priimti sprendimą dėl įrodymų tyrimo įvertinęs jo būtinumą⁵⁰.

Teisėjų kolegijos vertinimu, tai, kad apeliacinės instancijos teisme buvo būtina atlikti įrodymų tyrimą, rodo byloje teismo iniciatyva pakeistas kaltinimas, t. y. buvo šalinamos kai kurios kaltinime nurodytos veikos esminės faktinės aplinkybės, dėl to kaltinime nurodyta veika kvalifikuota pagal BK 180 straipsnio 1 dalį buvo perkvalifikuota į BK 138 straipsnio 1 dalį.

Apie tai, kad kaltinimas gali būti keičiamas, kaltinamasis proceso metu turi būti informuojamas ir jam sudaroma galimybė pasirengti gynybai (BPK 44 straipsnio 7 dalis, 256 straipsnio 3 dalis). Nors pirmosios instancijos teismas, nagrinėdamas bylą, buvo pranešęs kaltinamiesiems apie galimą veikos kvalifikavimo pakeitimą, tačiau, teismui priėmus išteisinamąjį nuosprendį, o apeliaciniuose skunduose nekeliant klausimo dėl veikos perkvalifikavimo, apeliacinės instancijos teismo iniciatyva atliktas kaltinime nurodytos veikos perkvalifikavimas neinformuojant išteisintųjų šiuo atveju yra siurprizinis (ir pažeidžia jų teisę į gynybą⁵¹).

Kasacinės instancijos teismo teisėjų kolegija konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismo išvados dėl R. G. dalyvavimo padarytos nesilaikant BPK įtvirtinto reikalavimo išsamiai išnagrinėti bylos aplinkybes, neišnaudojo visų galimybių nustatyti tiesą byloje, be to, buvo pažeista kaltinimo keitimo tvarka (BPK 20 straipsnio 5 dalis, 256 straipsnio 2 ir 3 dalys, 324 straipsnio 6 dalis). Tai laikytina esminiais BPK pažeidimais, sukludžiusiais apeliacinės instancijos teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą sprendimą (BPK 369 straipsnio 3 dalis), todėl apeliacinės instancijos teismo nuosprendis naikinamas ir byla perduodama iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka.

Nagrinėtoje baudžiamojoje byloje pažymėtina, kad bendrosios kompetencijos teismų sistemos paskirtis yra sudaryti prielaidas aukštesnės instancijos teismuose ištaisyti bet kurias fakto (t. y. teisiškai reikšmingų faktų nustatymo ir vertinimo) ar bet kurias teisės (t. y. teisės taikymo) klaidas, kurias dėl kokių nors priežasčių gali padaryti žemesnės instancijos teismas, ir neleisti, kad kokioje nors bendrosios kompetencijos teismų nagrinėtoje civilinėje, baudžiamojoje ar kitos kategorijos byloje būtų įvykdytas

⁵⁰ kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-539/2010, 2K-324-976/2018

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. balandžio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-64-648/2025.

neteisingumas, priešingu atveju būtų nukrypta nuo konstitucinio teisinės valstybės principo, pažeista asmens konstitucinė teisė į tinkamą teismo procesą⁵².

Apeliacinio skundo ribos daugiau apibrėžia teismo galimybes baudžiamojo įstatymo taikymo klausimais. Pagal apelianto reikalavimus nustatoma, ar skundžiamas visas nuosprendis, ar tik jo dalis; ar ginčijamas dalyvavimas nusikalstamoje veikoje, ar tik kaltės forma, veikos kvalifikavimas, bausmė ir t. t. Pavyzdžiui, nuteistajam ginčijant tik bausmės dydį, teismas neprivalo tikrinti tokio nuteistojo nusikalstamos veikos įrodymų pakankamumą. Jeigu skundą padavęs asmuo ginčija tik vieną iš kelių bylos epizodų, teismas nagrinės bylą baudžiamojo įstatymo taikymo aspektu tik tame epizode.

Pavyzdžiui, jeigu iš skunde nurodytų išteisinamojo nuosprendžio apskundimo pagrindų matyti, kad apeliantas siekia, jog būtų priimtas apkaltinamasis nuosprendis, tačiau rezoliucinėje skundo dalyje prašo panaikinti nuosprendį ir grąžinti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teisme, apeliacinės instancijos teismas, nesant pagrindų grąžinti bylą nagrinėti iš naujo, gali panaikinti apskųstą nuosprendį ir priimti naują apkaltinamąjį nuosprendį. Tuo apeliacinio skundo ribos nebus viršytos. Priešingo nei prašo apeliantas sprendimo priėmimas tada, kai vietoj nuteistojo padėties pabloginimo pagal prokuroro, privataus kaltintojo ar nukentėjusiojo prašymą apeliacinės instancijos teismas priima išteisinamąjį nuosprendį, taip pat nelaikomas apeliacinio skundo ribų viršijimu⁵³.

Baudžiamasis procesas turi vykti taip, kad nei nagrinėjamos bylos dalyviams, nei kitiems asmenims negalėtų kilti abejonių, jog teismo baigiamųjų aktų turiniui įtakos galėjo turėti netinkamas proceso organizavimas, proceso veiksmų vilkinimas. Nežymus teismo baigiamojo akto surašymo paskelbimo termino praleidimas kaltinamojo teisių iš esmės nesuvaržo, nuosprendžio ar nutarties turinio teisingumui įtakos neturi, tačiau tais atvejais, kai BPK 302 straipsnio 4 dalyje nustatyti teismo baigiamųjų aktų surašymo ir paskelbimo terminai būna viršijami itin žymiai, turi būti daroma išvada, kad dėl priimto nuosprendžio ar nutarties turinio teisingumo kyla pagrįstų abejonių, dėl kurių nuosprendis ar nutartis turi būti naikinami.

Pagal BPK 308 straipsnio 1 dalį, iš anksto praneštu laiku teismas ar vienas iš bylą nagrinėjusios kolegijos teisėjų grįžta į teismo posėdžių salę ir paskelbia nuosprendį perskaitydamas jo įžanginę ir rezoliucinę dalis arba visą nuosprendį. Paskelbus tik nuosprendžio įžanginę ir rezoliucinę dalis, teismas žodžiu turi paaiškinti priimto nuosprendžio motyvus, kuriuos gali papildyti perskaitydamas atskiras nuosprendžio dalis. Pagal BPK 308 straipsnio 3 dalį, nuosprendis skelbiamas dalyvaujant kaltinamajam,

⁵² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d., 2008 m. sausio 24 d. nutarimai; kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-P-135-648/2016, 2K-190-648/2018.

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 53 „Dėl teismų praktikos taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų procesą apeliacinės instancijos teisme // Lietuvos Aukščiausiojo teismo biuletenis „Teismų praktika“ Nr. 23, <http://www.lat.lt>, 6 punktas.

jo gynėjui ir prokurorui, jeigu teismas nenusprendžia kitaip. Pagal BPK 308 straipsnio 4 dalį, teisėjas, paskelbęs nuosprendį, išaiškina nagrinėjimo teisme dalyviams nuosprendžio apskundimo tvarką ir terminus, žodinio ir rašytinio apeliacinio proceso sąlygas, o kaltinamajam – dar ir paskirtų bausmių vykdymo ypatumus.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalis, BPK 6 numato, kad teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo teismai. Baudžiamasis procesas Lietuvoje vyksta tik procesinių įstatymų reglamentuota tvarka. Joks teismas neturi teisės išnagrinėti bylas kitokia nei BPK nustatyta tvarka. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalį, ne kartą yra konstatavęs, kad teismai, vykdydami teisingumą, privalo užtikrinti Konstitucijoje, įstatymuose ir kituose teisės aktuose išreikštos teisės įgyvendinimą, garantuoti teisės viršenybę, apsaugoti žmogaus teises ir laisves (*inter alia* (be kita ko), 1999 m. gruodžio 21 d., 2006 m. gegužės 9 d., 2022 m. vasario 10 d. nutarimai).

Nukentėjusioji A. Č. prašė pakeisti Vilniaus regiono apylinkės teismo Trakų rūmų 2024 m. birželio 28 d. nuosprendį dėl nustatytų faktinių bylos aplinkybių, jame papildomai nurodant, kad D. L. konflikto, vykusio 2022 m. liepos 31 d. jai sukėlė fizinį skausmą ir padarė nežymų sveikatos sutrikdymą, padarydamas veiką, numatytą BK 140 straipsnio 1 dalyje. Taip pat prašoma iš nuteistojo priteisti visas A. Č. patirtas atstovavimo išlaidas.

Apeliaciniu skundu nuteistojo gynėjas advokatas Saulius Juzukonis prašė panaikinti Vilniaus regiono apylinkės teismo Trakų rūmų 2024 m. gegužės 26 d. nuosprendį ir D. L. išteisinti nepadarius nusikalstamos veikos, numatytos BK 140 straipsnio 1 dalyje. Nukentėjusiosios A. Č. civilinį ieškinį atmesti ir proceso išlaidų nepriteisti.

Pabrėžtina, kad teismo nuosprendžio paskelbimas yra baigiamasis dokumentas, kuriuo paskelbiama, kad baudžiamoji byla yra išnagrinėta.

Nuteistojo gynėjas advokatas Saulius Juzukonis nurodė, jog nebuvo užtikrinta D. L. teisė į teisingą procesą ir teismą, buvo pažeistos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1, 3 dalių, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalies, BPK 1 straipsnio 1 dalies, 20 straipsnio, 44 straipsnio 5 dalies nuostatos ir nevykdyti BPK 305 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punkto reikalavimai, nes „2024 m. birželio 28 d. D. L. kartu su gynėju atvykus išklaudyti nuosprendžio, teisiamasis posėdis *de facto* neįvyko, nebuvo daromas posėdžio garso įrašas, o teisėja nuosprendžio paskelbime nedalyvavo. Nuosprendžio nuorašas buvo įteiktas D. L. pasirašytas posėdžių sekretorės, o ne teisėjos parašu. Nors BPK 310 straipsnis nereikalauja, kad ir nuosprendžio nuorašas būtų pasirašomas, tačiau D. L. ir jo gynėjui nuosprendžio nuorašas buvo įteiktas nepasirašytas nei fiziniu, nei kvalifikuotu elektroniniu nuosprendį priėmusios teisėjos parašu. Nuosprendžio nuoraše buvo uždėtas tik teismo

posėdžių sekretorės užrašas, jog nuorašas tikras, jos parašas bei nurodyta data - 2024 m. birželio 28 d.“. Kadangi teismo procesinis sprendimas (nuosprendis) įgyja teisinę galią nuo jo paskelbimo momento, todėl verčia abejoti įteikto dokumento tikrumu ir teisėtumu.

Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija, įvertinusi bylos medžiagą, apeliacinių skundų argumentus, proceso dalyvių paaiškinimus, apeliacinės instancijos teisme ištirtus įrodymus padarė išvadą, kad nagrinėjamoje byloje skundžiamas Vilniaus regiono apylinkės teismo Trakų rūmų 2024 m. birželio 28 d. nuosprendis BPK 308 straipsnyje nustatyta tvarka nebuvo paskelbtas ir laikė esminiu BPK pažeidimu bei nustatė, kad yra pagrindas panaikinti nuosprendį ir bylą perduoti iš naujo nagrinėti apylinkės teismui. Nepaskelbtas teismo nuosprendis yra laikomas negaliojančiu⁵⁴.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, Vilniaus apygardos teismas nuteistojo D. L. apeliaciniame skunde išdėstytų argumentų, taip pat nukentėjusiosios A. Č. apeliacinio skundo argumentų nenagrinėjo, motyvuodamas tuo, kad apeliacinės instancijos teismas iš anksto pasisakytų dėl bylos duomenų vertinimo.

Kyla klausimas ar nagrinėjamoje baudžiamojoje byloje Vilniaus apygardos teismo teisėjų kolegija 2025 m. gegužės 6 d. nutartimi turėjo teisinį pagrindą panaikinti Vilniaus regiono apylinkės teismo Trakų rūmų 2024 m. birželio 28 d. nuosprendį nesant tokio pagrindo, numatyto BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punkte. Vadinasi, Vilniaus regiono apylinkės teismo Trakų rūmų 2024 m. birželio 28 d. nuosprendis savaime tampa neteisingu vien dėlto, kad baudžiamąją bylą išnagrinėjęs teisėjas šio nuosprendžio nepaskelbė BPK 308 straipsnio nustatyta tvarka ir nenustatė pirmosios instancijos teismo nešališkumo reikalavimų pažeidimų.

BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punkte numatyta, kad išnagrinėjęs bylą teismo posėdyje, dėl apskųsto nuosprendžio apeliacinės instancijos teismas priima nutartį panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui jeigu: a) jeigu bylą išnagrinėjo šališkas pirmosios instancijos teismas; b) jeigu byla išnagrinėta pažeidžiant šio Kodekso 224 ir 225 straipsniuose nustatytas teisingumo taisykles; c) kai apeliacinės instancijos teisme paaiškėja, kad nuteistasis veikos padarymo metu sirgo ar iki nuosprendžio priėmimo pirmosios instancijos teisme susirgo psichikos liga ir jam turėjo būti taikomos priverčiamosios medicinos priemonės; d) kai ištyrus ir įvertinus įrodymus apeliacinės instancijos teisme padaroma išvada, kad veikos faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo pirmosios instancijos teismo nustatytųjų ir tai gali lemti esminį nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, ir dėl to būtų peržengtos bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribos. BPK *expressis verbis* (aiškiais žodžiais) nenumatyti kiti teisiniai pagrindai, kuriuos nustačius apeliacinės instancijos teismas

⁵⁴ Vilniaus apygardos teismo 2025 m. gegužės 6 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-17-574/2025.

nutartimi panaikina pirmosios instancijos teismo priimtą nuosprendį ir grąžina bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Atsižvelgiant į Vilniaus apygardos teismo teisėjų kolegijos 2025 m. gegužės 6 d. nutarties motyvų visumą, darytina išvada, kad Vilniaus apygardos teismo teisėjų kolegija, atlikusi dalinį įrodymų tyrimą bylą nagrinėjant apeliacine tvarka, nenustatė baudžiamąją bylą nagrinėjusio Vilniaus regiono apylinkės teismo Trakų rūmų teisėjo šališkumo objektyviąja ar subjektyviąja prasmėmis. Teismas nustatė tik tai, kad 2024 m. birželio 28 d. 15.30 val. nuosprendį nuteistojo atžvilgiu priėmusi teisėja neatvyko ir šio baigiamojo akto nepaskelbė, o atvykusiam nuteistajam ir jo gynėjui nuosprendžio nuorašą be teisėjos parašo, o tik su teismo posėdžio sekretorės parašu ir data pasirašytinai įteikė posėdžio sekretorė, tačiau nepasisakė, ar padaryti BPK 308 straipsnio pažeidimai suvaržė įstatymų garantuotas kaltinamojo teises, ar tai sukliudė teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą procesinį sprendimą (nuosprendį ar nutartį). Kaip matyti, apeliacinės instancijos teismas nenustatė ir nenurodė nė vieno iš BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punkte įvardinto pagrindo panaikinti apylinkės teismo nuosprendį ir perduoti bylą nagrinėti iš naujo teismui. Konstatuotina, kad Vilniaus apygardos teismo 2025 m. gegužės 6 d. nutarties išvada apie esminį BPK pažeidimą dėl BPK 308 straipsnio pažeidimo nepatenka į baigtinį BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punkte įvardintų pagrindų sąrašą, apygardos teismui neatskleidus ar padaryti pažeidimai suvaržė įstatymų garantuotas kaltinamojo teises, ar jie sukliudė teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą procesinį sprendimą.

Pažymėtina, kad Vilniaus apygardos teismo 2025 m. gegužės 6 d. nutartimi panaikinus pirmosios instancijos teismo nuosprendį ir grąžinus bylą nagrinėti iš naujo, apeliacinės instancijos teismas, taikydamas BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostatas jas išplėtė, nes BPK, mano nuomone, tiesiogiai nenumato teisinės taisyklės kaip tokiu atveju turi elgtis teismas. Šiuo aspektu pastebėtina, kad konstitucinėje jurisprudencijoje pripažįstama, kad pildydami teisės spragas „teismai turi vadovautis *inter alia* konstitucine žmogaus teisių ir laisvių samprata, Konstitucijoje įtvirtintų žmogaus teisių ir laisvių prigimtinio pobūdžio pripažinimo maksima, konstituciniais teisinės valstybės, teisingumo, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, proporcingumo, tinkamo teisinio proceso, asmenų lygiateisiškumo principais, taip pat konstituciniu teisėtų lūkesčių apsaugos principu <...>“ (*Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006-08-08 nutarimas*). Šis iš Konstitucijos išplaukiantis teismo diskrecijos turinys bendrąja prasme tinka ir tokioms byloms, kuriose susiduriama ne su teisės spraga, bet su prieštaringu teisiniu reguliavimu, skirtingų saugomų gėrių konfliktu, įstatymo teksto ir teisės principų konfrontacija. Todėl darytina išvada, kad Vilniaus apygardos teismas nukrypo nuo šių reikalavimų, nes formaliai išplėtė BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostatų prasmę.

Apibendrinant visas išdėstytas aplinkybes, darytina išvada, kad apeliacinės instancijos ribos skirstomos į tris ribas: teisinės, faktinės ir procedūrinės. Teisinė riba reikštų tai, kad apeliacinė instancija tikrina kaip pirmosios instancijos teismas pritaikė įstatymą, ar teisės normą išaiškino teisingai, užtikrina, kad sprendimas nepažeis asmens teisės į teisingą teismą ir bylos išnagrinėjimą bei nuosprendžio tikrumą. Faktinės ribos reikštų pirmosios instancijos klaidų taisymą, ekspertų, liudytojų bei įrodymų tyrimą, o procedūrinės ribos - apeliacinio skundo pateikimą per įstatyme nustatytą terminą, jo turinio ir formos reikalavimus, kitų terminų laikymąsi, proceso dalyvių teisių ir pareigų užtikrinimą.

Darytina išvada, kad pirmosios instancijos procesas nuo apeliacinio proceso skiriasi, nes turi tam tikras taisykles - nagrinėjimo ribas, terminus, įrodymų tyrimą ir skirtingus sprendimus.

Iš šių nuostatų išplaukia ir apeliacinės instancijos teismo paskirtis, užtikrinti, kad įstatymo nustatyta tvarka būtų patikrintas pirmosios instancijos teismo priimtų sprendimų teisėtumas ir pagrįstumas. Siekdamas užtikrinti, kad neįsiteisėtų neteisėti ir nepagrįsti pirmosios instancijos teismų nuosprendžiai (nutartys), o teisėti ir pagrįsti nuosprendžiai (nutartys) nebūtų naikinami ar keičiami, apeliacinės instancijos teismas turi kruopščiai patikrinti apskųstų nuosprendžių (nutarčių) teisėtumą ir pagrįstumą, tiksliai laikydamasis apeliacinį procesą reglamentuojančių normų reikalavimų⁵⁵.

4. APELIACIJOS INSTANCIJOS TEISMO SPRENDIMŲ RŪŠYS

4.1. Apeliacinės instancijos nutarčių priėmimo pagrindai

Ankstesniuose skyriuose išanalizavome apeliacinės instancijos ribas, neįsiteisėjusių nuosprendžių apskundimo pagrindus, todėl būtina apžvelgti dar vieną svarbų skirtumą, - pirmos instancijos ir apeliacijos priimtų sprendimų rūšis.

Apeliacinės instancijos teismas, išnagrinėjęs bylą teismo posėdyje, dėl apskųsto pirmosios instancijos teismo nuosprendžio priima nuosprendį arba nutartį (BPK 326 straipsnis), šie apeliacinės instancijos teismo priimamų sprendimų rūšys ir jų priėmimo pagrindai numatyti BPK 326, 327, 328, 329, 330 straipsniuose.

Apeliacinės instancijos teismas vadovaujantis BPK 326 straipsnio 1 dalyje 1 punktu apeliacinį skundą gali atmesti.

Kauno apylinkės teismo 2025 m. liepos 24 d. nuosprendžiu S. M. pripažintas kaltu ir nuteistas už tai, kad būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, sugriebęs sugyventinei R. G. už plaukų ir drabužių, lauke sudavė vieną smūgį į kairį skruostą, vėliau sugriebęs už plaukų nusivedęs namo, laiptinėje pastūmė, nuo

⁵⁵ kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-190-648/2018, 2K-248-689/2018.

pastūmimo nukentėjusioji parkrito ir užsigavo kairį petį, sugriebęs už plaukų ir drabužių namuose sudavė tris smūgius ranka į veidą, tokiais veiksmais padarė nukentėjusiajai R. G. kraujosruvą skruoste po dešine akimi, nežymiai sutrikdė jos sveikatą bei sukėlė fizinį skausmą. Teismas nustatė, kad nuteistasis S. M. ir nukentėjusioji R. G. yra sugyventiniai, todėl jie laikomi šeimos nariais, o byloje nustatytų aplinkybių visumoje pirmosios instancijos teismas konstatavo, jog S. M. padarė nusikaltimą, numatytą BK 140 straipsnio 2 dalyje ir nuteisė 9 (devynių) mėnesių laisvės atėmimo bausme su įpareigojimais⁵⁶.

S. M. kalto neprisipažino, nukentėjusioji teisme atsisakė duoti parodymus, nuteistojo kaltę įrodyta byloje surinktais ir išnagrinėtais įrodymais – netiesioginių liudytojų, t. y. policijos pareigūnų parodymais, nukentėjusiosios parodymais ikiteisminio tyrimo metu, rašytiniais įrodymais ir kitais byloje esančiais duomenimis. Neprisipažindamas S. M. siekė suklaidinti teismą ir išvengti baudžiamosios atsakomybės už padarytą nusikaltimą. Byloje surinkti įrodymai patvirtino, kad S. M. veikė tiesiogine tyčia, suprato savo veikos pavojingumą bei numatė galinčias kilti pasekmes. Teismas nustatė, jog nuteistasis yra psichiškai sveikas, alkoholį vartojo savo valia, todėl jis galėjo valdyti savo veiksmus, ko nepadarė tik dėl nuo jo paties valios priklausančių aplinkybių. Teismas, skirdamas bausmę S. M., atsižvelgė į tai, kad jis buvo ketvirtą kartą teisiamas už smurtą prieš artimoje aplinkoje gyvenančius asmenis, tame tarpe ir prieš mažametį vaiką, teistumai nėra išnykę ir nepanaikinti įstatymų nustatyta tvarka. Todėl teismo vertinimu nuteistajam nepadariusiam išvadų iš ankstesnių teistumų, atidėti bausmės vykdymą pagrindo nebuvo.

Apeliaciniu skundu nuteistasis S. M. prašė panaikinti Kauno apylinkės teismo 2025 m. liepos 24 d. nuosprendį ir priimti jo atžvilgių naują – išteisinamąjį nuosprendį. Alternatyviu prašymu nuteistasis prašė sušvelninti jam bausmę, paskiriant su laisvės atėmimu nesusijusią bausmę. Apeliantas pažymėjo, jog tyrimo metu nebuvo tiriamos kitos įvykio versijos, pavyzdžiui, kad nukentėjusioji dėl sunkaus girtumo galėjo atsitrenkti į kokią nors daiktą. Apelianto nuomone, ikiteisminio tyrimo metu ir teisminio nagrinėjimo metu buvo tiriami tik tie įrodymai, kurie pagrįstą kaltinimo versiją, tuo tarpu parodymai, kurie padėtų nustatyti objektyvią tiesą, nebuvo renkami.

Pažymėjo, jog specialisto išvadoje, nors ir konstatuotas nukentėjusiajai padarytas sužalojimas, tačiau tai nepatvirtina nuteistojo tyčinių smūgių sudavimo. Akcentuoja, jog byloje nėra jokių objektyvių duomenų, patvirtinančių apelianto aktyvius fizinio pobūdžio veiksmus nukentėjusiosios atžvilgiu. Nurodo, kad ikiteisminis tyrimas buvo atliktas nepilnai, nevisapusiškai ir neobjektyviai. Įrodymų tyrimas ir vertinimas nebuvo pagrįstas išsamiai ir nešališku visų bylai reikšmingų aplinkybių išnagrinėjimu, taip iš esmės buvo pažeisti BPK 20 straipsnio 5 dalies ir 44 straipsnio 6 dalies reikalavimai, dėl to padarytos

⁵⁶ Kauno apylinkės teismo 2025 m. liepos 24 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2221-673/2025.

nepagrįstos, faktinių bylos aplinkybių neatitinkančios išvados, lėmusios netinkamą baudžiamojo įstatymo taikymą.

Nagrinėjant bylą apeliacine tvarka teismo posėdyje nuteistasis ir jo gynėjas, nukentėjusioji prašė apeliacinį skundą tenkinti, prokurorė prašė skundą atmesti ir palikti nepakeistą Kauno apylinkės teismo 2025 m. liepos 24 d. nuosprendį.

Teisėjų kolegija, įvertinusi byloje surinktus ir pirmosios instancijos teismo posėdyje ištirtus įrodymus, pirmosios instancijos teismo išvadas ir apeliacinio skundo argumentus, konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai pripažino nuteistąjį S. M. kaltu pagal BK 140 straipsnio 2 dalį, tokias išvadas padarė nepažeisdamas įrodymų vertinimo, tinkamai argumentuodamas, o kad nuteistasis byloje surinktus įrodymus vertino kitaip, nei tai padarė pirmosios instancijos teismas, nėra pagrindo pripažinti, kad byloje priimtas nuosprendis yra nepagrįstas. Apeliacinės instancijos teismas nenustatė teisinio pagrindo nuteistojo S. M. skundai tenkinti ir apeliacinį skundą atmetė⁵⁷.

BPK 326 straipsnio 1 dalies 2 punkte reglamentuota, kad apeliacinės instancijos teismas gali panaikinti nuosprendį ir nutraukti bylą BPK 327 straipsnio 1 punkte numatytais pagrindais.

D. S. buvo kaltinamas tuo, kad laikotarpiu nuo 2005 m. rugsėjo 19 d iki 2007 m. balandžio 24 d. būdamas UAB „N. G.“ direktoriumi ir kasininku, pagal 2001 m. lapkričio 6 d. Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo Nr. IX-574, 21 straipsnio 1 dalį, būdamas atsakingas už įmonės teisės aktų reikalaujamos buhalterinės apskaitos organizavimą ir dokumentų išsaugojimą pažeidė 2001 m. lapkričio 6 d. Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo straipsnius⁵⁸.

Kauno apylinkės teismo Kaišiadorių rūmai 2018 m. gegužės 10 d. teismo nuosprendžiu priėmė išteisinamąjį nuosprendį, atsižvelgiant į tai, kad po kaltinamojo D. S., liudytojų R. K., K. K. apklausų, byloje liko nepašalinti prieštaravimai dėl aplinkybių, susijusių su 2006 m. kovo 31 d. išrašytu kasos pajamų orderiu, pinigų 10 000 Lt mokėjimo aplinkybėmis – UAB „K. K. O. P.“, nesant byloje 2006 m. kovo 31 d. kasos mokėjimo orderio originalo ar šio dokumento patvirtintos kopijos, o taip pat bendrovės buhalterinių duomenų, kad teismas galėtų skirti buhalterinę ekspertizę, visos abejonės byloje vertinamos kaltinamojo naudai. Nesant D. S. veikoje BK 222 straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos sudėties požymių, jo atžvilgiu priimtas išteisinamasis nuosprendis. D. S. inkriminuoto nusikaltimo padarymo metu galiojusioje BK 95 straipsnio redakcijoje buvo nustatytas trumpesnis – aštuonerių metų – apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties terminas, kai padarytas apysunkis nusikaltimas (2004 m. liepos 5 d. įstatymo Nr. IX-2314 redakcija). Šis įstatymas laikytinas lengvinančiu nusikalstamą veiką

⁵⁷ Kauno apygardos teismo 2025 m. spalio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-553-999/2025.

⁵⁸ Kauno apylinkės teismo Kaišiadorių rūmai 2018 m. gegužės 10 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-19-753/2018.

padariusio asmens teisinę padėtį, todėl pagal BK 3 straipsnio 2 dalį turi grįžtamąją galią. Remiantis grįžtamosios baudžiamojo įstatymo galios principu, šioje baudžiamojoje byloje taikytina nusikalstamos veikos padarymo metu galiojusi BK 95 straipsnio redakcija. Tuo atveju, kai suėjus baudžiamosios atsakomybės senaties terminams, nustatoma, kad kaltinamasis nepagrįstai buvo kaltinamas padaręs nusikalstamą veiką, turi būti priimtas išteisinamasis nuosprendis⁵⁹.

Apeliaciniu skundu Kauno apylinkės prokuratūros Šeštojo skyriaus vyriausioji prokurorė prašė panaikinti 2018 m. gegužės 10 d. Kauno apylinkės teismo Kaišiadorių rūmų nuosprendį ir dėl D. S. padarytos veikos baudžiamąją bylą nutraukti BPK 327 straipsnio 2 punkte numatytais pagrindais. Nurodė, kad teismo nuosprendis nėra pagrįstas išsamiau visų bylos aplinkybių išnagrinėjimu, priimtas nesant motyvuotų išvadų dėl reikšmingų bylos duomenų ir aplinkybių, nesilaikant atskirų įrodymų ir jų visumos objektyvaus vertinimo principo, todėl darytina išvada, kad įrodymai byloje buvo įvertinti neišsamiai, paviršutiniškai ir vienpusiškai - iš esmės pažeidžiant BPK 20 straipsnio 5 dalies reikalavimus.

Išteisintasis D. S. savo apeliaciniame skunde prašė dėl netinkamo baudžiamojo įstatymo taikymo ir dėl esminių baudžiamojo proceso pažeidimų baudžiamąją bylą nutraukti, jo atžvilgiu priimti išteisinamąjį nuosprendį. BPK 312 straipsnio 2 dalimi, išteisintajam suteikta teisė paduoti apeliacinį skundą dėl nuosprendžio tiek, kiek jis yra susijęs su išteisinimo motyvais ir pagrindais. Šis įstatymas nustato išteisintojo apeliacinio skundo ribas.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad išteisintojo apeliacinį skundą sudarė 288 lapai, iš kurių didžioji dalis argumentų ir prašymų (iš prokuratūros registro ir visų oficialių valstybės registrų išreikalausiti išsamią išsklotinę apie tai, kada konkrečiai ir kokiais teisiniais pagrindais įtarimai D. S. ir D. P. T. atžvilgiu buvo užregistruoti registruose, priimti atskirą nutarimą dėl prokurorų H. M. ir G. S. padarytų nusikalstamų veikų ir kt.) išeina už apeliacinio skundo nagrinėjimo ribų, todėl dėl jų apeliacinės instancijos teismas nepasisakė.

Kolegija padarė išvadą, jog apylinkės teismo nuosprendis yra teisėtas ir pagrįstas, todėl jį panaikinti apeliaciniuose skunduose išdėstytais motyvais nėra objektyvaus pagrindo⁶⁰.

BPK 326 straipsnio 1 dalyje 3 punkte nustatyta, kad apeliacijos teismas nuosprendį gali pakeisti BPK 328 straipsnio 3 ir 4 punktuose numatytais pagrindais.

R. B., R. J., A. N. ir J. Z. nuteisti už tai, kad jie, veikdami organizuotoje grupėje kaip: organizatoriai A. N. ir asmuo, kurio atžvilgiu byla išskirta, vykdytojai J. Z., R. J. ir R. B., padėjėjas D. K., iš anksto suderintu planu, 2016 m. vasario 24 d. 15.13 val. įsibrovė į juvelyrinių dirbinių parduotuvę,

⁵⁹ Konstitucinio Teismo 2006 m. birželio 27 d. nutarimas.

⁶⁰ Kauno apygardos teismo 2019 m. rugsėjo 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-25-383/2019.

vykdytojui R. J. grasinant panaudoti ginklą prieš pardavėją V. V., panaudojus fizinį smurtą prieš nukentėjusiąją ir taip atimant galimybę jai priešintis (vykdytojui R. J. prispaudus nukentėjusiąją ranką), vykdytojams J. Z. su R. B. daužant vitrinas plaktukais, sugadino bendros 1 330 eurų vertės turtą (vitrinas) ir pagrobė bendros 4 968,83 euro vertės turtą (juvelyrinius gaminius), kurį perdavė ikiteisminio tyrimo metu nenustatytam, organizatoriaus A. N. nurodytam asmeniui⁶¹.

Visi nuteistieji nesutiko su jiems paskirtų bausmių griežtumu, papildomai nuteistasis A. N. ginčijo pirmosios instancijos teismo nustatytą jo vaidmenį nusikaltimo padaryme, o nuteistasis J. Z. – veikos kvalifikaciją.

Panevėžio apygardos teismas 2017 m. rugsėjo 21 d. nutartimi nuteistojo J. Z. apeliacinį skundą tenkino iš dalies, kitų nuteistųjų apeliacinius skundus atmetė.

Apeliacinės instancijos teismas sutiko su nuteistojo J. Z. apeliacinio skundo argumentu, jog ginklo imitacijos panaudojimas negalėjo turėti įtakos veikos kvalifikavimui pagal BK 180 straipsnio 3 dalį. Plėšimą kvalifikuojančiam požymiui – šaunamojo ginklo panaudojimui – inkriminuoti yra būtinos dvi sąlygos: šaunamasis ginklas turi būti tinkamas naudoti pagal paskirtį ir plėšimo metu turi būti panaudotas kaip fizinio ar psichinio smurto priemonė. Iš byloje esančių duomenų matyti, jog nuteistieji plėšimo metu kaip psichinio smurto priemonę panaudojo žaislinį pistoletą, pagamintą iš plastmasės, kuris plėšimo metu sulūžo ir kuris pagal galiojančius teisės aktus nėra priskiriamas nei šaunamiesiems, nei nešaunamiesiems ginklams, nei sprogmenims ar kitiems specialiai žmogui žaloti pritaikytiems daiktams, jis nebuvo tinkamas naudoti pagal šaunamojo ginklo paskirtį.

Pagal suformuotą teismų praktiką minėtų daiktų imitacijos panaudojimas nesudaro BK 180 straipsnio 3 dalyje numatyto kvalifikuojančio požymio. Šiuo konkrečiu atveju nesant vienos iš pirmiau paminėtų būtinų sąlygų – panaudota šaunamojo ginklo imitacija nebuvo tinkama naudoti pagal paskirtį – pirmosios instancijos teismas negalėjo inkriminuoti nuteistiesiems aptariamo plėšimą kvalifikuojančio požymio – šaunamojo ginklo panaudojimo. Atsižvelgiant į tai, skundžiamas nuosprendis keičiamas iš jo pašalinant aplinkybę, kad visi nuteistieji plėšimą padarė panaudodami šaunamąjį ginklą, nes minėta pirmosios instancijos teismo išvada neatitinka nustatytų bylos aplinkybių (BPK 328 straipsnio 3 dalyje numatytu pagrindu).

Nepaisant to, byloje buvo įrodytas kitas plėšimą kvalifikuojantis požymis – plėšimo padarymas veikiant organizuotoje grupėje, todėl vien tik šios aplinkybės pakanka nuteistųjų veikos kvalifikavimui pagal BK 180 straipsnio 3 dalį.

⁶¹ Panevėžio miesto apylinkės teismo 2017 m. birželio 6 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-66-229/2017.

Tokiu būdu pašalinus iš skundžiamo nuosprendžio vieną plėšimą kvalifikuojantį požymį – šaunamojo ginklo panaudojimą, tačiau paliekant kitą požymį – plėšimo padarymą veikiant organizuotoje grupėje, perkvalifikuoti nuteistųjų padarytą veiką taip, kaip savo apeliaciniame skunde prašo nuteistasis J. Z., nėra teisinio pagrindo.

Panevėžio apygardos teismas 2017 m. rugsėjo 21 d. nutartimi Panevėžio miesto apylinkės teismo 2017 m. birželio 6 d. nuosprendį pakeitė – pašalino iš nuosprendžio aplinkybę, jog nusikalstama veika buvo padaryta panaudojant šaunamąjį ginklą.

Marijampolės rajono apylinkės teismo 2017 m. spalio 17 d. nuosprendžiu, M. K. pripažintas kaltu padaręs nusikalstamą veiką numatytą pagal BK 284 straipsnį, už tai, kad jis, 2017 m. rugpjūčio 6 d., apie 4.05 val., viešoje vietoje – prie baro „W.“, įžūliu elgesiu, be jokios pateisinamos priežasties ir motyvo nukentėjusiojo E. S. atžvilgiu panaudojo fizinį smurtą, t. y. tyčia, vieną kartą stikline sudavė E. S. į veido sritį, tuo padarydamas E. S. nubroždinimą dešinio antakio srityje, kraujosruvą dešinės akies obuolyje, nubroždinimus, žaizdą veido dešinėje, kraujosruvą viršutinės lūpos gleivinės dešinėje, kas yra vertinama nežymiu sveikatos sutrikdymu, tokiu savo įžūliu elgesiu M. K. demonstravo nepagarbą aplinkiniams ir aplinkai bei sutrikdė visuomenės rimtį ir tvarką. M. K. nuteistas 9 (devynių) mėnesių laisvės apribojimo bausme su įpareigojimais. Civilinio ieškovo E. S. pareikštas civilinis ieškinys tenkintas iš dalies ir priteista jo naudai iš M. K. 2 500 Eur neturtinės žalos ir 1 796 Eur turtinės žalos atlyginimas.

Apeliaciniame skunde nuteistasis M. K. prašė Marijampolės rajono apylinkės teismo 2017 m. spalio 17 d. nuosprendį pakeisti – sumažinti nukentėjusiajam E. S. priteistą neturtinės žalos dydį. Skunde nuteistasis nurodė, kad pirmosios instancijos teismo nuosprendžio dėl veikos kvalifikacijos ir paskirtos bausmės neskundžia, tačiau visiškai nesutinka su nuosprendyje išsakytais motyvais dėl civilinio ieškinio ir priteisto neturtinės žalos dydžio. Teismas, spręsdamas nukentėjusiojo pareikšto civilinio ieškinio klausimą, nesirėmė įrodymų bei faktinių aplinkybių visuma, nesiejo ir nebendrino bylos duomenų tarpusavyje, rėmėsi tik nukentėjusiojo paaiškinimais, visiškai ignoravo liudytojos G. G. parodymus, dėl ko priėmė neteisingą sprendimą. Liudytoja G. G. buvo apklausta ikiteisminio tyrimo metu, tačiau apylinkės teismas į posėdį šios liudytojos nekviėtė, todėl prašė atnaujinti įrodymų tyrimą ir apklausti G. G.

Apeliacinės instancijos teismas, siekdamas pašalinti visas abejones bei išsiaiškinti, ar veikos padarymui iš tiesų turėjo įtakos provokuojantis ar rizikingas nukentėjusio asmens elgesys (BK 59 straipsnio 1 dalies 6 punktas), atliko dalinį įrodymų tyrimą ir apie 2018 m. rugpjūčio 6 d. nakties įvykį teismo posėdžio metu apklausė G. G. ir E. S.

Teisėjų kolegija nesutiko su pirmosios instancijos teismo padaryta išvada, kad bylose dėl nežymaus sveikatos sutrikdymo paprastai priteisiama nuo 300 iki 5 000 Eur neturtinės žalos atlyginimas.

Konkrečių bylų numerių, pagal kurias daroma tokia išvada, apylinkės teismas nenurodo. Aukštesniojo teismo vertinimu, teismų praktika tokio pobūdžio bylose svyruoja nuo kelių šimtų eurų iki maždaug 1 700 Eur⁶². Virš vieno tūkstančio eurų už nežymų sveikatos sutrikdymą priteisiama tik išskirtiniais atvejais, kai asmeniui dėl sužalojimo lieka liekamieji reiškiniai visam gyvenimui ar ilgam laikotarpiui.

Teismas padarė išvadą, kad apylinkės teismas, iš dalies tenkindamas civilinį ieškinį dėl neturtinės žalos atlyginimo nukentėjusiajam E. S., nukrypo nuo suformuotos teismų praktikos ir priteista neturtinės žalos atlyginimo suma neužtikrino protingo balanso tarp realios kompensacijos už patirtą fizinį bei dvasinį skausmą ir žalą padariusio asmens interesų paisymo, išvengiant nepagrįsto nubaudimo vien nukentėjusiojo asmens teigiamų emocijų gavimui ir neigiamų neutralizavimui.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi BPK 326 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 328 straipsnio 4 dalimi, 332 straipsniu, nuteistojo M. K. apeliacinį skundą tenkino ir Marijampolės rajono apylinkės teismo 2017 m. spalio 17 d. nuosprendį pakeitė.

Nukentėjusiajam E. S. priteistos 2 500 Eur neturtinės žalos dydį sumažino ir priteisė nukentėjusiajam E. S. iš nuteistojo M. K. 1 000 Eur neturtinės žalos atlyginimo. Kito nuosprendžio dalies nekeitė⁶³.

Apelacinės instancijos teismas esant reikalui BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punkto a - d papunkčiuose nustatytiems pagrindams gali perduoti bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui (jeigu bylą išnagrinėjo šališkas pirmosios instancijos teismas; jeigu byla išnagrinėta pažeidžiant BPK 224 ir 225 straipsniuose nustatytas teisingumo taisykles (teisingumo klausimas); kai apeliacinės instancijos teisme paaiškėja, kad nuteistasis veikos padarymo metu sirgo ar iki nuosprendžio priėmimo pirmosios instancijos teisme susirgo psichikos liga ir jam turėjo būti taikomos priverčiamosios medicinos priemonės; kai ištyrus ir įvertinus įrodymus apeliacinės instancijos teisme padaroma išvada, kad veikos faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo pirmosios instancijos teismo nustatytųjų ir tai gali lemti esminį nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, ir dėl to būtų peržengtos bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribos).

P. K. nuteistas už tai, kad sukėlė fizinį skausmą ir nežymiai sužalojo žmogų: 2016 m. rugpjūčio 25 d., apie 13.30 val., miesto savivaldybės skyriaus patalpose, koridoriuje, suko ir spaudė nukentėjusiojo D. M. dešinę ranką, dėl to buvo sulaužytas nukentėjusiojo mobiliojo ryšio telefonas ir sužaloti dešinės

⁶² Vilniaus apygardos teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-389-497/2017, Kauno apygardos teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-685-327/2017 ir kt.

⁶³ Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. balandžio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-109-478/2018.

rankos pirštai. Tokiais veiksmais P. K. sukėlė nukentėjusiajam D. M. fizinį skausmą ir nežymiai sutrikdė jo sveikatą⁶⁴.

Apeliaciniu skundu nuteistojo P. K. gynėjas advokatas G. Danėlius prašė panaikinti Palangos miesto apylinkės teismo 2017 m. gruodžio 29 d. nuosprendį ir priimti naują nuosprendį – baudžiamąją bylą P. K. atžvilgiu nutraukti, nes nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių.

Siekiant asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn, turi būti surinkta pakankamai to asmens kaltę pagrindžiančių įrodymų. Įrodymai baudžiamajame procese yra įstatymų nustatyta tvarka gauti, BPK numatytais proceso veiksmais patikrinti, teisiama jame posėdyje išnagrinėti ir teismo pripažinti duomenys, kuriais vadovaudamasis teismas daro išvadas dėl nusikalstamos veikos buvimo ar nebuvimo, šią veiką padariusio asmens kaltumo ar nekaltumo ir kitų aplinkybių, turinčių reikšmės bylai išspręsti teisingai. Pagal BPK 20 straipsnio 5 dalį teismas įrodymus vertina pagal savo vidinį įsitikinimą, pagrįstą išsamiau ir nešališku visų bylos aplinkybių išnagrinėjimu, vadovaudamiesi įstatymu. Taigi viena iš tinkamo įrodymų vertinimo sąlygų – ta, kad teisėjų vidinis įsitikinimas turi būti pagrįstas išsamiau visų bylos aplinkybių išnagrinėjimu. Išsamus bylos aplinkybių išnagrinėjimas reiškia, kad turi būti kruopščiai ištirtos ir įvertintos visos byloje tirtos versijos, susijusios su įrodinėtinomis aplinkybėmis, kad turi būti renkami, tiriami bei įvertinami tiek teisinantys, tiek ir kaltinantys įrodymai⁶⁵.

Apelacinės instancijos teismas nustatė, kad pirmosios instancijos teismas, pažeidė BPK 20 straipsnio 5 dalies ir 305 straipsnio nuostatas, tai yra, neištyrė ir neįvertino visų faktinių bylos aplinkybių, nepagrindęs, kodėl remiasi vien tik nukentėjusiojo parodymais ir specialisto išvada, ir atmeta kitus įrodymus, patvirtinančius reikšmingas bylai aplinkybes, nepašalinęs byloje esančių prieštaravimų ir vadovaudamasis prielaidomis, priėmė nepagrįstą apkaltinamąjį nuosprendį P. K.. Dėl byloje esančių abejonių, kad P. K. tyčia padarė D. M. nežymų sveikatos sutrikdymą, ir nesant galimybės šių abejonių pašalinti, šis nusikaltimas P. K. negali būti inkriminuotas, nesant jo veiksmuose BK 140 straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos sudėties. Klaipėdos apygardos teismas 2018 m. gegužės 4 d. nuosprendžiu Palangos miesto apylinkės teismo 2017 m. gruodžio 29 d. nuosprendį panaikino ir priėmė naują nuosprendį: P. K. pagal BK 140 straipsnio 1 dalį išteisino, nes nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių (BPK 329 straipsnio 1 dalies 1 punktas).

4.2. Nuosprendžių panaikinimo pagrindai

⁶⁴ Palangos miesto apylinkės teismo 2017 m. gruodžio 29 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. PK-64-995/2017

⁶⁵ Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2018 m. gegužės 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-99-417/2018

BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punkto pakeitimui didžiulės įtakos turėjo 2017 m. birželio 26 d. priimtas Konstitucinio Teismo nutarimas. 2007 metais šio straipsnio sąrašas buvo baigtinis ir labai konkretus. Pagal tuo metu galiojusius pakeitimus, išnagrinėjęs baudžiamąją bylą, apeliacinės instancijos teismas turėjo teisę panaikinti pirmosios instancijos teismo nuosprendį ir grąžinti bylą nagrinėti pirmosios instancijos teismui tik šiais atvejais: jeigu bylą išnagrinėjo šališkas pirmosios instancijos teismas arba byla išnagrinėta pažeidžiant BPK 224, 225 straipsniuose nustatytas teisingumo taisykles, arba kai paaiškėja, kad kaltinamajam turėjo būti taikomos priverčiamosios medicinos priemonės. Sąrašas buvo baigtinis ir labai konkretus taip gerokai apribojantis apeliacinės instancijos teismo galimybes grąžinti baudžiamąją bylą nagrinėti pirmosios instancijos teismui. Teismas neturėdamas procesinės galimybės grąžinti bylos pirmajai instancijai, nei peržengti apeliacinių skundų ribų, turėjo palikti galioti net ir ne visai BPK nuostatas atitinkančius pirmosios instancijos teismo nuosprendžius.

Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėjo pagal vieno iš nuteistųjų apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos teismo nuosprendžio, kuriuo O. T. nuteistas pagal BK 129 straipsnio 1 dalį, o G. I. ir L. R. nuteisti pagal BK 284 straipsnio 1 dalį. Pirmosios instancijos teismas, priimdamas teismo nuosprendį nustatė, kad apeliantas O. T. 2012 m. rugsėjo 10 d., apie 14 val., suduodamas du smūgius nukentėjusiajam D. J. į veidą, sunkiai sutrikdė jo sveikatą, dėl to D. J. kitą dieną mirė. Pirmosios instancijos teismas nustatė ir tai, kad prieš nukentėjusįjį D. J. 2012 m. rugsėjo 10 d., netrukus po O. T. suduotų smūgių, smurtavo ir nuteistieji L. R. bei G. I., kurie jau sužalotam D. J. taip pat sudavė smūgius. Su pirmosios instancijos teismo nuosprendžiu nesutiko tik nuteistasis O. T., kuris tvirtino, kad nukentėjusysis galėjo mirti ne nuo jo suduotų smūgių, o nuo L. R. ir G. I. suduotų smūgių. Juolab kad pastarieji, perduodant bylą nagrinėti pirmosios instancijos teismui, buvo kaltinami D. J. nužudymu. Nei prokuroras, nei nukentėjusysis apeliacinių skundų nepadavė. Lietuvos apeliacinis teismas, siekdamas patikrinti visas nuteistojo O. T. apeliaciniame skunde minėtas aplinkybes, byloje paskyrė naują komisijinę teismo medicinos ekspertizę. Atlikus šią ekspertizę, buvo pateiktas ekspertizės aktas, kuriame nurodyta, kad mirtį lėmusį sužalojimą galėjo sukelti bet kuris iš 2012 m. rugsėjo 10 d. padarytų sužalojimų. Esant tokiai situacijai, bylą nagrinėjanti teisėjų kolegija 2016 m. gegužės 13 d. nutartimi nutarė kreiptis į Konstitucinį Teismą, konstatavus, kad pirmosios instancijos teismo išvados neatitinka faktinių bylos aplinkybių, gali susidaryti tokia situacija, kad apeliacinės instancijos teismas privalėtų priimti akivaizdžiai neteisingą procesinį sprendimą, nes pagal nutarties priėmimo metu galiojusias BPK nuostatas nebuvo procesinės galimybės tenkinti nuteistojo O. T. apeliacinio skundo ir pakeisti pirmosios instancijos teismo nuosprendyje nustatytas veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, jeigu tas pakeitimas lemtų nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą ar grąžinti baudžiamąją

bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Išnagrinėjęs šį Lietuvos apeliacinio teismo kreipimąsi, Konstitucinis Teismas įvertino dviejų BPK normų konstitucingumą: BPK 320 straipsnio 4 dalies ir 326 straipsnio 1 dalies 4 punkto⁶⁶.

Konstitucinis Teismas konstatavo, kad BPK 320 straipsnio 4 dalis (2007 m. birželio 28 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijai. Tokią išvadą Konstitucinis Teismas grindė apeliacinės instancijos procese galiojančiais principais *non reformatio in peius* (pagal kurį jis, nagrinėdamas bylą pagal nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, apeliacinį skundą, negali pabloginti apelianto teisinės padėties) ir *tantum devolutum quantum appellatum* (pagal kurį jis turi tikrinti ir vertinti tik apskųstosios pirmosios instancijos teismo sprendimo dalies teisėtumą bei pagrįstumą) ir pripažino, kad tokia situacija, kai apeliacinės instancijos teismas gali nustatyti kitokias faktines aplinkybes, nei nustatė pirmosios instancijos teismas, tačiau negali bloginti nuteistųjų padėties labiau, nei to prašoma apeliaciniuose skunduose, ir pats negali ištaisyti pirmosios instancijos teismo klaidų, pati savaime neprieštarauja Konstitucijai. Tačiau, anot Konstitucinio Teismo, turi egzistuoti galimybė tokioje situacijoje grąžinti baudžiamąją bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Taigi, vertindamas BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punkto atitiktį Konstitucijai, Konstitucinis Teismas sutiko su Lietuvos apeliaciniu teismu ir konstatavo, kad baudžiamojo proceso teisiniu reglamentavimu, pagal kurį apeliacinės instancijos teismas, ištyręs naujus ar pirmosios instancijos teismo jau tirtus įrodymus, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo pirmosios instancijos teismo nustatytųjų ir tai gali lemti nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, ribojamas baudžiamojo proceso teisės principų *non reformatio in peius* ir *tantum devolutum quantum appellatum*, neturi įgaliojimų perduoti bylos iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, nesudarytos prielaidos teismui priimti teisingo sprendimo byloje ir tinkamai įvykdyti teisingumo. Tokiu teisiniu reglamentavimu neužtikrinama veiksminga kiekvieno asmens ir visos visuomenės apsauga nuo nusikalstamų kėsinių ir paneigiami iš Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalies kylantys teismo įgaliojimai vykdyti teisingumą. Iš Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalies kylantys teismo įgaliojimai vykdyti teisingumą lemia tai, kad įstatyme turi būti nustatyti apeliacinės instancijos teismo įgaliojimai tokioje situacijoje perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui. Todėl Konstitucinis Teismas padarė išvadą, kad BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punktas (2007 m. birželio 28 d. redakcija) tiek, kiek jame nenustatyti apeliacinės instancijos teismo įgaliojimai, ištyrus įrodymus, kuriuos įvertinus galėtų būti padarytos išvados, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo pirmosios

⁶⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2017 metų veiklos apžvalga (2025) [interaktyvus]. <https://www.teismai.lt/lt/teismu-savivalda/teismu-ir-teismu-savivaldos-instituciju-veiklos-ataskaitos/198>

instancijos teismo nustatytųjų ir tai gali lemti esminį nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėties pabloginimą, perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, prieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisinės valstybės, teisingumo principams.

Šis 2017 m. birželio 26 d. priimtas Konstitucinio Teismo nutarimas tapo vienu svarbiausių nuostatų, kuriomis reglamentuojamas apeliacinis procesas, užpildęs tam tikras teisinio reglamentavimo spragas. Po šio Konstitucinio Teismo išaiškinimo Lietuvos apeliacinis teismas pasinaudojo galimybe grąžinti baudžiamąją bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

BPK 326 straipsnio 1 dalies 5 punkte nustatyta, kad išnagrinėjęs bylą teismo posėdyje, dėl apskųsto nuosprendžio apeliacinės instancijos teismas priima nutartį panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą prokurorui, kai ikiteisminio tyrimo metu buvo surašytas iš esmės BPK 219 straipsnio reikalavimų neatitinkantis kaltinamasis aktas ir tai trukdo nagrinėti bylą.

Pavyzdžiui, Kauno apylinkės teismo Kauno rūmuose gauta baudžiamoji byla Nr. 1-2310-1109/2025 su kaltinamuoju aktu, kuriame E. K. kaltinamas padaręs nusikalstamas veikas, numatytas 123¹ straipsnio 1 dalyje.

Kauno apylinkės teismas 2025 m. birželio 9 d. nutartimi nutarė baudžiamąją bylą Nr. 1-2310-1109/2025 perduoti prokurorui ištaisyti kaltinamojo akto trūkumus, t. y., esant pagrindui, sukonkretinti, įvardinti ir atskleisti didelės žalos Lietuvos Respublikos interesams požymį kaltinimuose, pareikšti naujai suformuluotą įtarimą ir atlikti kitus ikiteisminio tyrimo užbaigimo veiksmus. Nutartyje pirmosios instancijos teismas nurodė, jog nagrinėjamu atveju didelės žalos požymis yra vertinamojo pobūdžio, tačiau jis privalo būti konkretizuotas ir detalizuotas kaltinime, t. y. kaltinime turi būti atskleistas šio požymio turinys, nes tai būtinas nusikalstamos veikos, numatytos BK 123¹ straipsnio 1 dalyje, sudėties požymis, kuris ir apibūdina tarptautinės sankcijos pažeidimo pavojingumo laipsnį ir atskiria konkrečią veiką, kuri gali būti vertinama kaip nusikalstama, nuo kitų teisės pažeidimų, kurie nėra tokie pavojingi ir už juos gali būti taikomos švelnesnės atsakomybės formos. Pažymėjo, kad tai yra privalomas įrodinėti dalykas ir nuo jo priklauso nagrinėjimo teisme ribos. Neįvardijus ir neatskleidus kaltinamajame akte šio būtinąjo nusikalstamos veikos sudėties požymio turinio, nėra aiškos bylos nagrinėjimo ribos.

Prokurorė skunde prašė panaikinti Kauno apylinkės teismo 2025 m. birželio 9 d. nutartį ir baudžiamąją bylą perduoti nagrinėti Kauno apylinkės teismui.

BK 123¹ yra numatyta materialus nusikaltimo sudėtis, t. y. padariniai yra būtinas nusikaltimo požymis. Aktualaus baudžiamąjo įstatymo straipsnio prasme didelė žala, Lietuvos Respublikos interesams yra būtinas šio nusikaltimo objektyvusis požymis. Lietuvos Respublikos įgyvendinamų tarptautinių sankcijų pažeidimas yra nusikaltimas tik tuo atveju, jeigu dėl to pažeidimo buvo padaryta

žala Lietuvos valstybės interesams ir ta žala yra didelė. Labiausiai tikėtina tokiais atvejais žala yra politinė - tarptautinių santykių, valstybės įvaizdžio pablogėjimas, valstybės institucijų veiklos sutrikdymas, taip pat materialinė, įskaitant negautą naudą. Didelė žala iš esmės yra vertinamasis požymis, konstatuojamas kiekvienu atveju atsižvelgiant į padarinių, kuriuos sukėlė konkretus tarptautinių sankcijų pažeidimas, visumą.

Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad šiuo atveju teismui iš esmės tektų ne taisyti kaltinamojo akto trūkumus ar tikslinti kaltinimus, o iš esmės perimti valstybinio kaltintojo funkcijas. Priešingai nei prokurorė nurodo skunde aukštesniajam teismui, nagrinėjamu atveju akivaizdu, jog vis dėlto, kaltinamasis aktas, kuriame neįvardinta bei nekonkretizuota didelė žala Lietuvos Respublikos interesams, neatitinka kaltinamojo akto reikalavimų, numatytų BPK 219 straipsnyje.

Mano nuomone kaltinamasis aktas svarbiausias ikiteisminio tyrimo stadijos baudžiamojo proceso dokumentas. Prokuroras, surašydamas kaltinamąjį aktą suformuluoja kaltinimą asmeniui, kuriuo remiantis vyks bylos nagrinėjimas pirmosios instancijos teisme. Surašytas neteisingas kaltinamasis aktas pirmiausia reikštų, kad kaltinamojo teisė į gynybą nebūtų užtikrinama.

Išanalizavus visas aukščiau minėtas bylas, darytina išvada, kad apeliacinės instancijos paskirtis yra labai reikšminga, - užtikrina sprendimų teisėtumą ir pagrįstumą, kuris iš esmės gali pakeisti bylos baigtį, nes nėra saistomas su pirmosios instancijos pateiktomis išvadomis ir gali savarankiškai vertinti įrodymus.

Teismų praktikoje pažymima, kad, vadovaujantis konstituciniais teisingumo, teisinės valstybės principais, už teisės pažeidimus taikomos poveikio priemonės turi būti proporcingos teisės pažeidimui, jos turi atitikti siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus, neturi varžyti asmens akivaizdžiai labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti; tarp siekiamo tikslo nubausti teisės pažeidėjus ir užtikrinti teisės pažeidimų prevenciją ir pasirinktų priemonių šiam tikslui pasiekti turi būti teisinga pusiausvyra (proporcingumas).

BPK 326 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad išnagrinėjęs bylą teismo posėdyje, dėl apskūsto nuosprendžio apeliacinės instancijos teismas priima nuosprendį:

1) panaikinti nuosprendį ir nutraukti bylą BPK 327 straipsnio 2 punkte numatytais pagrindais.

Vilniaus regiono apylinkės teismo Trakų rūmų 2025 m. kovo 31 d. nuosprendžiu, R. R. pripažintas kaltu padaręs nusikalstamą veiką, numatytą BK 138 straipsnio 1 dalyje, kad nesunkiai sutrikdė žmogaus sveikatą.

Apeliaciniu skundu nuteistojo R. R. gynėjas advokatas E. Jonušas prašė: 1) atlikti dalinį įrodymų tyrimą ir apklausti būsimą laiduotoją I. R.; 2) atleisti R. R. nuo baudžiamosios atsakomybės pagal BK

138 straipsnio 1 dalį, baudžiamąją bylą jo atžvilgiu nutraukti ir atiduoti jį pagal laidavimą jo žmonai I. R., nustatant 2 (dviejų) metų 2 (dviejų) mėnesių laidavimo laikotarpį bei neskiriant užstato.

BK 40 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad asmuo, padaręs baudžiamąjį nusižengimą, neatsargų arba nesunkų ar apysunkį tyčinį nusikaltimą, teismo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės, jeigu yra asmens, kuris vertas teismo pasitikėjimo, prašymas perduoti kaltininką jo atsakomybei pagal laidavimą. Kitos būtinosios atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą sąlygos numatytos minėtoje BK 40 straipsnio 2 dalyje. Apeliacijos instancijos teismui sprendžiant klausimą, ar yra pagrindas R. R. atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, būtina įvertinti ir nustatyti, ar yra BK 40 straipsnio 2 dalyje nustatytų sąlygų visuma. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad, net ir esant visoms BK 40 straipsnyje nurodytoms sąlygoms, teismui paliekama diskrecija motyvuotai apsispręsti tiek dėl asmens atleidimo, tiek ir dėl atsisakymo atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą. Teismas turi pagal savo vidinį įsitikinimą, įvertinęs byloje esančius įrodymus, padaryti išvadą, kad yra pakankamas pagrindas manyti, jog asmuo laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų, kad pasirinktas laiduotojas turės teigiamos įtakos kaltininkui. Abiem atvejais, t. y. tiek taikant BK 40 straipsnį, tiek ir atsisakant jį taikyti, teismų sprendimai turi būti motyvuoti, pagrįsti byloje nustatytomis aplinkybėmis⁶⁷.

Taigi teisėjų kolegija, įgyvendindama atsakomybės diferencijavimo, teisinio poveikio priemonių proporcingumo konstitucinius principus, išvelgė pagrindą pripažinti, jog R. R. patraukimas baudžiamojon atsakomybėn nėra būtinas. Toks R. R. atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės yra ir proporcingas, ir būtinas įvertinus jo veiksmus, siekiant atgrasyti nuo panašių veikų darymo ateityje bei neleidžiant formuotis nebaudžiamumo jausmui. Todėl, atsižvelgiant į nustatytas ir aptartas aplinkybes, skundžiamas nuosprendis naikintinas BPK 327 straipsnio 2 punkto pagrindu ir priimtinas naujas nuosprendis, kuriuo byla nutrauktina (BK 40 straipsnis)⁶⁸.

Pastebėtina, kad kaltinamasis apie galimybę būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą BK 40 straipsnio prasme, nebuvo informuotas nei ikiteisminio tyrimo metu, nei bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme. Gynėjo kaltinamasis tuo metu neturėjo.

2) pakeisti nuosprendį BPK 328 straipsnio 1 ir 2 punktuose numatytais pagrindais.

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-P-82/2010, 2K-445-489/2016, 2K-52-648/2017, 2K-176-303/2018.

⁶⁸ Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2025 m. rugsėjo 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-322-1058/2025.

Vilniaus regiono apylinkės teismo Trakų rūmų 2024 m. spalio 28 d. nuosprendžiu H. K. pripažintas kaltu padarius nusikalstamą veiką numatytą BK 178 straipsnio 1 dalyje, 178 straipsnio 2 dalyje ir 178 straipsnio 2 dalyje.

Apeliaciniu skundu nuteistasis H. K. nesutiko su jam paskirtos laisvės atėmimo bausmės dydžiu ir prašė jį sutrumpinti.

Teisėjų kolegijos manymu, nors apeliacinis skundas yra paduotas tik dėl bausmės skyrimui reikšmingų aplinkybių įvertinimo (BK 54 straipsnio 2 dalis), tačiau skiriant bausmę yra aktualus ir teisingas padarytos nusikalstamos veikos kvalifikavimas pagal konkretų BK straipsnį ir jo dalį.

Nagrinėjamoje byloje įrodyti nuteistojo H. K. veiksmai pagrobiant svetimą turtą nepagrįstai kvalifikuoti kaip trys atskiros nusikalstamos veikos. Teisėjų kolegija sprendžia, kad nuteistojo veiksmai turi būti vertintini kaip vienas tęstinis nusikaltimas ir kvalifikuotini tik pagal vieną BK straipsnio dalį, vadovaujantis kvalifikavimo taisykle, nustatančia, kad veika kvalifikuojama pagal nustatytą griežčiausią kvalifikuojantį požymį, skundžiamas nuosprendis keistinas.

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi BPK 326 straipsnio 2 dalies 2 punktu, 328 straipsnio 1 ir 2 punktais, Vilniaus regiono apylinkės teismo Trakų rūmų 2024 m. spalio 28 d. nuosprendį pakeitė ir nusikalstamas veikas, numatytas BK 178 straipsnio 1 dalyje (viena veika) ir 178 straipsnio 2 dalyje (dvi veikos), perkvalifikavo į vieną tęstinį nusikaltimą. Kitą nuosprendžio dalį paliko nepakeistą⁶⁹.

Be visų išvardintų priimamų apeliacijos teismo sprendimų rūšių, šio straipsnio 3 – 4 dalyse teismas taip pat turi teisę panaikinti ar pakeisti nuosprendį atskiriems nuteistiesiems arba dėl atskirų nusikalstamų veikų padarymo; išnagrinėjęs bylą teismo posėdyje, dėl apskųsto nuosprendžio apeliacinės instancijos teismas panaikina pirmosios instancijos teismo nuosprendį ir priima naują nuosprendį šio Kodekso 329 straipsnyje numatytais pagrindais.

BPK 326 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad išnagrinėjęs bylą teismo posėdyje, apeliacinės instancijos teismas priima nutartis ir dėl apskųstų pirmosios instancijos priimtų nutarčių. Teismas gali (atmesti apeliacinį skundą; panaikinti nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui; pakeisti nutartį; perduoti bylą prokurorui, jeigu paaiškėja BPK 403 straipsnio 1 dalies 5 punkte numatytas pagrindas; panaikinti nutartį ir priimti naują sprendimą).

Apibendrinant minėtus baudžiamųjų bylų pavyzdžius apeliacinės instancijos teismo sprendimo rūšys dar kartą atspindi apeliacinės instancijos teismo svarbą, atlieka kitų teismų priimtų procesinių sprendimų teisėtumo, motyvuotumo ir pagrįstumo kontrolę. Apeliacinės instancijos teismas turi žymiai didesnę galią šiai teisei įgyvendinti, galimybė palikti teismo nuosprendį, jį pakeisti, panaikinti numatytais

⁶⁹ Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų 2025 m. vasario 20 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-78-932/2025.

pagrindais, priimti naują sprendimą ar grąžinti bylą nagrinėti iš naujo, kad būtų pašalintos visos pirmosios instancijos padarytos klaidos. O nesutinkant su apeliacinės instancijos pateiktomis išvados ir sprendimu jis gali būti skundžiamas kasacine tvarka.

IŠVADOS

1. Apeliacija tai procesinė garantija, užtikrinanti teisingumą ir žmogaus teisių apsaugą, sauganti, kad šios teisės nebūtų pažeistos.

2. Apeliacinis skundas tai vienas reikšmingiausių procesinių dokumentų, kuris užtikrina proceso dalyvių teisę ginčyti pirmosios instancijos teismo procesinius sprendimus (nuosprendį, nutartį). Suteikia galimybę pakartotinai apeliacinės instancijos teismui patikrinti ar pirmosios instancijos teisme priimtas procesinis sprendimas yra teisėtas ir pagrįstas. Procesinė garantija, kad neįsiteisėtų neteisėtas ir nepagrįstas teismo procesinis sprendimas.

3. Apeliacinės instancijos teismas negali pabloginti apeliacinį skundą padavusio nuteistojo ar išteisintojo padėties. Taip garantuojama asmens teisė į apeliaciją.

4. Apeliacinio skundo ribas apibrėžia nuosprendžio (nutarties) apskundimo pagrindai ir motyvai, taip pat apelianto prašymai – jų apimtis, pobūdis, konkretumas, tikslumas. Teismas gali patikrinti pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą tik tiek kiek to prašoma apeliaciniame skunde. Tačiau išimtiniais atvejais turi teisę ir pareigą šias ribas peržengti jei nustatomi esminiai pažeidimai ir kai to reikalauja teisėtumo ir teisingumo principai.

5. Apeliacinės instancijos teismai formuoja vienodą teismų sprendimų taikymo praktiką, kurių privalo laikytis žemesnės instancijos teismai.

6. Apeliacinės instancijos teismo sprendimo rūšys dar kartą atspindi apeliacinės instancijos teismo svarbą, atlieka kitų teismų priimtų procesinių sprendimų teisėtumo, motyvuotumo ir pagrįstumo kontrolę, nes turi žymiai didesnę galią šiai teisei įgyvendinti, galimybė palikti teismo nuosprendį, jį pakeisti, panaikinti numatytais pagrindais, priimti naują sprendimą ar grąžinti bylą nagrinėti iš naujo, užtikrinant kad pirmos instancijos teisme padarytos klaidos būtų pašalintos.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai

1. Lietuvos Respublikos teisės aktai:

1.1. Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992) Valstybės žinios, 33-1014

1.2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (2002). Valstybės žinios, 37-1341

1.3. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (2000). Valstybės žinios, 89-274

Specialioji literatūra

1. Knygos:

1.1. Foinyckyj I. J. *Kurs ugodnovo sudoproizvodstva*. Tom II. Cankt Peterburg, 1898. C. 122-125

1.2. Westbrook, Raymond. *Law in the Ancient Near East*. Leiden: Brill, 2003, p 47-48

1.3. Garney, Peter. *Social status and legal privilege in the Roman Empire*. Oxford Clarendon Press, 1970

1.4. Pikelis, Alvydas. *Baudžiamosios teisėkūros labirintai*, Vilnius. 2011, p 21.

1.5. Grigolavičienė, D.; Žalėnienė, I. *Lietuvos teisėsaugos institucijų sistema ir kompetencija*. Vilnius: Mūsų saulužė, 2007, p. 9.

1.6. Vaišvila, A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 148.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencija:

1.1. Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d. nutarimas

1.2. Konstitucinio Teismo 2006 m. birželio 27 d. nutarimas

1.3. Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d., 2008 m. sausio 24 d. nutarimai

2. Bendrosios kompetencijos teismų praktika:

2.1. Kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-33-458/2020

2.2. Kauno apylinkės teismo 2021 m. vasario 9 d. teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-330-548/2021

2.3. Kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-66-648/2018

2.4. Kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-72-1073/2019

- 2.5. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras. V-XI dalys. V. TIC, 2003, p. 242
- 2.6. Kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-184/2009
- 2.7. Vilniaus apygardos teismas 2018 m. balandžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-137-318/2018
- 2.8. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 1 d. nutartis, baudžiamojoje byloje Nr. 1S-137-318/2018
- 2.9. Kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-248-648/2020
- 2.10. Kasacinė nutartis baudžiamosiose bylose Nr. 2K-277-788/2020, 2K-204-303/2021
- 2.11. Kaišiadorių rajono apylinkės teismo 2017 m. balandžio 5 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-6-840/2017
- 2.12. Lietuvos Aukščiausio teismo 2006 m. spalio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-568/2006
- 2.13. Kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-248-648/2020, 2K-42-942/2020, 2K-60-942/2019
- 2.14. Kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-183/2012
- 2.15. Telšių apylinkės teismo Telšių rūmų 2021 m. kovo 15 d. nuosprendis Nr. 1-35-304/2021
- 2.16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-93-303/2022
- 2.17. Kauno apygardos teismo 2017 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-443-290/2017
- 2.18. Kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose 2K-130/2008, 2K-391/2008, 2K-7-428/2010
- 2.19. Kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-647/2011
- 2.20. Panevėžio apygardos teismo 2014 m. balandžio 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-36-134/2014
- 2.21. Kasacinės nutartys Nr. 2K-7-84/2012, Nr. 2K-411/2012
- 2.22. Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. balandžio 16 d. nuosprendis, baudžiamojoje byloje Nr. 1A-132-495/2015
- 2.23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-527-648/2015
- 2.24. Šiaulių apylinkės teismo Raseinių rūmų 2018 m. kovo 15 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-121-476/2018
- 2.25. Šiaulių apygardos teismo 2018 m. birželio 13 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-176-309/2018
- 2.26. Kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-142-648/2023, 2K-246-1073/2024
- 2.27. Kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-64-1073/2022, 2K-8-489/2025

- 2.28. Kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-P-1/2014, 2K-7-162-303/2019
- 2.29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-148-654/2025
- 2.30. Kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-138-628/2021, 2K-198-976/2023
- 2.31. Kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-7-173/2014, 2K-317-719/2018, 2K-7-97-895/2019
- 2.32. Kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-109-628/2022, 2K-215-942/2022
- 2.33. Kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-5-507/2017, 2K-58-719/2022
- 2.34. Kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-539/2010, 2K-324-976/2018
- 2.35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. balandžio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-64-648/2025
- 2.36. Kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-P-135-648/2016, 2K-190-648/2018
- 2.37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 53 „Dėl teismų praktikos taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų procesą apeliacinės instancijos teisme // Lietuvos Aukščiausiojo teismo biuletenis „Teismų praktika“ Nr. 23, <http://www.lat.lt>, 6 punktas.
- 2.38. Vilniaus apygardos teismo 2025 m. gegužės 6 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-17-574/2025
- 2.39. Kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-190-648/2018, 2K-248-689/2018
- 2.40. Kauno apylinkės teismo 2025 m. liepos 24 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2221-673/2025
- 2.41. Kauno apygardos teismo 2025 m. spalio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-553-999/2025
- 2.42. Kauno apylinkės teismo Kaišiadorių rūmai 2018 m. gegužės 10 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-19-753/2018
- 2.43. Kauno apygardos teismo 2019 m. rugsėjo 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-25-383/2019
- 2.44. Panevėžio miesto apylinkės teismo 2017 m. birželio 6 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-66-229/2017
- 2.45. Vilniaus apygardos teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-389-497/2017
- 2.46. Kauno apygardos teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-685-327/2017
- 2.47. Kauno apygardos teismo 2018 m. balandžio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-109-478/2018
- 2.48. Palangos miesto apylinkės teismo 2017 m. gruodžio 29 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. PK-64-995/2017

- 2.49. Klaipėdos apygardos teismo 2018 m. gegužės 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-99-417/2018
- 2.50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-P-82/2010, 2K-445-489/2016, 2K-52-648/2017, 2K-176-303/2018
- 2.51. Vilniaus apygardos teismo 2025 m. rugsėjo 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-322-1058/2025
- 2.52. Vilniaus apygardos teismo 2025 m. vasario 20 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-78-932/2025
- 2.53. Vilniaus apygardos teismo 2018 m. vasario 28 d. nuosprendis, baudžiamojoje byloje Nr. 1-33-195/2018

Kiti šaltiniai:

1. Hamurapio įstatymas reguliavo socialinę ir ekonominę gyvenimo sritį, įtvirtino visuomeninę santvarką (LNB Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras (2025). Hamurapio įstatymas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/hamurapio-istatymas/> [žiūrėta: 2025 m. spalio 5 d.]
2. Romos katalikų bažnyčios kanonų teisės kodeksas (2025) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.maldos.lt/romos-kataliku-baznycios-kanonu-teises-kodeksas/> [žiūrėta: 2025 m. spalio 5 d.]
3. Lietuvos Aukščiausiojo teismo ištakos (2025) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.lat.lt/veikla/apie-teisma/istorija/26> [žiūrėta: 2025 m. lapkričio 11 d.]
4. Bendro visai šaliai apeliacinės instancijos teismo – Apeliacinių Rūmų – įkūrimas (2025) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.apeliacinis.lt/veikla/istorija/bendro-visai-saliai-apeliacines-instancijos-teismo-apeliaciniu-rumu-ikurimas/926> [žiūrėta: 2025 m. lapkričio 16 d.]
5. Teismų sistemos raida po Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo (2025) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.apeliacinis.lt/veikla/istorija/teismu-sistemos-raida-po-lietuvos-respublikos-nepriklausomybes-atkurimo/88> [žiūrėta: 2025 m. lapkričio 17 d.]
6. Spiridonos, Kallirroy (2025). *It's About Justice Justice quotations delivered weekly. In The Public-Access Computer Systems Review* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://itsaboutjustice.com/symbol-justice/> [žiūrėta: 2025 m. lapkričio 30 d.]
7. 2024 metų Lietuvos teismų veiklos 2024 m. ataskaita, p. 25 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2025/05/teismai_ataskaita_2025.pdf [žiūrėta: 2025 m. lapkričio 6 d.]

8. Lietuvos apeliacinio teismo 2017 metų veiklos apžvalga (2025) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.teismai.lt/lt/teismu-savivalda/teismu-ir-teismu-savivaldos-instituciju-veiklos-ataskaitos/198> [žiūrėta: 2025 m. lapkričio 6 d.]

SANTRAUKA

Apskundimo ir bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka pagrindai

Ilona Marmukonytė

Magistro darbe, nagrinėjant Lietuvos teisės aktus bei teismų praktiką, analizuojami apskundimo ir bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka pagrindai. Didžiausias dėmesys darbe skiriamas teismų praktikos analizei, siekiant įvertinti, kokie veiksniai lemia bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribas.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnyje įtvirtintas teisingumo principas, kad teisingumą vykdo teismai, reiškia, jog konstitucinė vertybė yra ne pats teismo procesinio sprendimo priėmimas teisme, bet būtent teismo teisingo procesinio sprendimo priėmimas. Taigi apeliacija reikšminga tuo, kad šiuo institutu proceso dalyviams užtikrinama teisė į teisingą teismą, teisingą bylos nagrinėjimą, siekiant, kad nekaltas nebūtų nuteistas.

Darbas suskirstytas į keturias dalis – pirmojoje dalyje apžvelgiama apeliacijos raida ir esmė, antrojoje dalyje - Baudžiamojo proceso kodekse numatytos galimybės apskusti neįsiteisėjusį nuosprendį, pagrindai ir jo reikšmė, trečiojoje dalyje apžvelgiama, kaip nagrinėjami apeliančių apeliaciniai skundai, apeliacinių skundų turinio reikšmė bei įtaka bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme riboms. Teismų praktikos pagalba bei pavyzdžiais analizuojamos bei aptariamoms su tuo susijusios problemos, lemiantys veiksniai procesinio sprendimo priėmimui. Analizuojamos apeliacinės instancijos teisme ribos, jų išplėtimo atvejai. Ketvirtojoje dalyje nagrinėjamos priimtų apeliacinės instancijos teismo sprendimo rūšys, apeliacijos svarba, kartu apžvelgiant kokią reikšmę apeliacija turi pirmosios instancijos teismuose išnagrinėtoms baudžiamosioms byloms.

SUMMARY

Grounds for Complaint and Appeal

Ilona Marmukonytė

In the Master's thesis, the basis of the appeal and the appellate procedure are analyzed, examining the legal acts and court practice of Lithuania. The main focus of the work is on the analysis of judicial practice in order to assess what factors determine the limits of the trial of the case in the court of appeal. The principle of justice enshrined in Article 109 of the Constitution of the Republic of Lithuania, that justice is carried out by the courts, means that the constitutional value is not the adoption of the court's procedural decision in the court itself, but rather the adoption of the court's correct procedural decision. Thus, the appeal is significant in that the participants in the process are guaranteed the right to a fair trial, a fair trial, with the aim of preventing the innocent from being convicted.

The work is divided into four parts - the first part reviews the development and essence of the appeal, the second part - the possibilities to appeal a non-final judgment provided for in the Code of Criminal Procedure, the grounds and its meaning, the third part reviews how the appeals of the appellants are examined, the significance of the content of the appeals and the influence on the limits of the trial of the case in the appellate court. With the help of court practice, related problems are analyzed and discussed, which are the determining factors for making a procedural decision. The limits of the appellate court and cases of their expansion are analyzed. The fourth part examines the types of appellate court decisions, the importance of the appeal, while reviewing the significance of the appeal for criminal cases examined in the courts of first instance.